

Р.Б. 6
364

Београдска Трговачка Омладина

РАД

ПРВЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

ИЗАСЛАНИКА

ТРГОВАЧКИХ И ТРГОВАЧКО-ЗАНАТЛИСКИХ ОМЛАДИНА

КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД

Штампа уметничке штампарије „Призренац“ Сретена Ј. Ђорђевића

1907.

Г.Б. 6
364

ID = 59894279 Лука Ћеловић
БЕОГРАД

Р А Д
Лука Ћеловић
БЕОГРАД

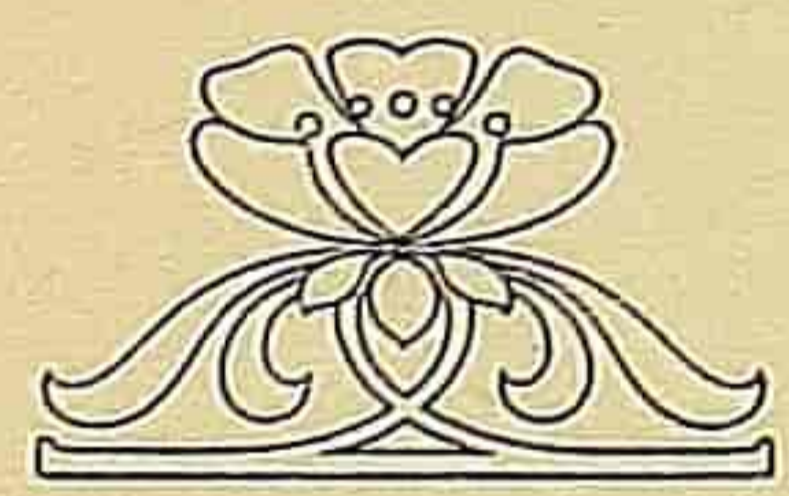
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И Бр. 45372

ПРВЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

ИЗАСЛАНИКА

ТРГОВАЧКИХ И ТРГОВАЧКО-ЗАНАТЛИСКИХ ОМЛАДИНА

КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД

Штампа уметничке штампарије „Призренац“ Сретена Ј. Ђорђевића

1907.

За стручно и опште образовање свега трговачкога и занатлијскога подмлатка нашега у нас постоје једино *недељно-иразничне трговачке школе*, које су основале и о своме трошку издржавају „*Трговачке и Трговачко-Занатлијске Омладине.*“

Али како ових школа нема у оноликом броју, колико би их с обзиром на њихову велику важност и корисност требало да буде; како и већина ових већ постојећих школа није могла из разних узрока показати жељена успеха — то, да би се отклониле сметње, које су до сада стално кочиле точак напретка ових — по наш трговачки и занатлијски подмладак неоцењиво корисних и неопходно потребних школа; да би се оне поставиле на солиднију основу и да би им се омогућило развијање и напредовање а тиме и вршење њиховог благотворног задатка — Управни одбор Београдске Трговачке Омладине одлучио је у својој седници од 29. VII. ове године — а на пред-

лог Крушевачке Трг. Занатлијске Омладине кога у целини ниже доносимо — да сазове на дан 26. авг. о. г. конференцију свих омладина у Кр. Србији да се о свему томе посаветују.

Предлог Крушев. Тргов. Омладине гласи:

Управи Београдске Трговачке Омладине
БЕОГРАД

Управа Крушевачке Трговачко-Занатлиске Омладине, у жељи, да осигура успех како своје Недељно-Празничке Школе, тако и осталих, које сада у појединим местима наше отаџбине постоје, и које ће се у будуће установљавати, пажљиво је тражила и испитивала узроке, зашто школе ове врсте не могу да напредују и најзад је се дошло до закључка, да има више препрека које треба отклонити и онда би тек школе могле да напредују — правилно развијају и покажу добре успехе.

Још прошле године Управа Крушев. Тргов. Омладине која је сад добила назив још и Трговачко-Занатлиска, у циљу: да би се могли отклонити узроци који сметају, те Школе Трговачко-Занатлиске не могу да напредују, поднела је Господину Министру Народне Привреде молбу ове садржине:

„У циљу умнога унапређења трговачке омладине, ширења српске трговинске просвете, неговања милосрђа и племенитости међу трговачким и занатлиским сталезом, овдашњи трговци и трговачка омладина основали су пре неколико година удружење под именом: „Крушевачка Трговачка Омладина.“ Друштвена правила изволео је одобрити и потврдити и Господ. Министар Народне Привреде. На основу свих својих правила Друштво је енергично настало

и у почетку 1903—4 школске године отворило своју Недељно-празничку школу са повећим бројем трговачких и занатлиских помоћника и ученика. До краја поменутог школске године број ученика је знатно опао, но управа друштва није клонула, већ је се трудила да се школа ма са и великим жртвама одржи. И 1904—1905 школске године продужен је рад у школи и ако је број ученика знатно опао. У 1905—1906. школској години рад је отпочео тек око Митрова а прекинут око Бурђева дана, због малог броја ученика.

Јача спрема и школовање трговачког и занатлиског подмлатка очевидно су неопходно потребни, па ипак Школа Трговачке Омладине место да напредује она пропада. Управа Крушев. Трговачке Омладине мисли да су овоме на затку главни узроци у овоме:

1. *Што друштво ово није располагало довољно јаким материјалним средствима;*

2. *Што похођење школе није обавезно за све помоћнике и ученике трговачке и занатлиске;*

3. *Што господари нису обавезни да шаљу своје помоћнике у школе ове врсте. А на жалост мора се признати на овоме месту: да је већина наших трговаца и занатлија уских погледа на друштвени живот и развитак, те не увиђа потребу и корист од просвећивања свога подмлатка.*

Увиђајући дакле узроке са којих није могла напредовати и опстати Недељно-Празничка Школа Крушев. Трговачке Омладине, управни и школски одбор Трговачке Омладине донели су одлуку:

Да се најпозније замолите Господине Министре: да изволите у првом редовном Сазиву поднети предлог Народној Скупштини да се донесе закон: да је похођење Недељно-Празничких Школа Трговачко-Занатлијских Омладина **обавезно** за све трговачке и занатлиске помоћнике, а господари њихови да су их дужени слати у те школе, у противном да подлеже плаћању казне.

Још да старање и надзор у овим школама води поред Друштва и Министарство Народне Правде; а Држава да им пружа што обилатију помоћ.

Ако се донесе овакав закон Крушевач. Трговачка Омладина мисли: да ће ове корисне и неопходно потребне установе — школе и по мањим местима наше отаџбине напредовати и попуњавати данашњу велику празнину у спреми трговаца и занатлија и дати већег полета српској трговини и занатима!!

Управи Крушев. Трговачко-Занатлиске Омладине није познато шта је урађено са поменутом молбом пошто Министарство није управи ништа јављало, па је у седници својој од 1. ов. м. донело одлуку: да извести Управу Београдске-Трговачке Омладине шта је до сад рађено и да је умоли: да изволи истински и родољубиво узети у оцену предлоге које Управа Круш. Трговачко-Занатлиске Омладине сада поднесе. Управа ова ове предлоге подноси са тврдом вером, да је ово још и једини пут да се школе одрже и циљ постигне.

Наше друштво броји од постанка 13. година. За овај низ година требали би према учињеним напорима и жртвама да је показало сјајне резултате како у бројном стању чланова тако и у материјалном погледу. А што је најглавније требало би да сада има не само Недељно-Празничку Школу, која би постајала на чврстом земљишту, већ да броји и неколико кола свршених ђака. Али тога, на жалост, нема.

Све досадање управе вршиле су своје дужности марљиво, али немар и нехат наших трговаца и занатлија руковођени још тесногрудошћу и себичношћу свагда су се оглушивали о сав племенити рад нашег удружења и сметали напредак друштва, не прилазећи ни сами друштву као чланови, а не дозвољавајући својим млађима да бар они буду чланови и ученици школе. — Наш подмладак притешњен од својих претпостављених, застрашен претњом од истих,

није своје слободне часове посвећивао друштву, школи и књизи, да ради своје будућности прибере што више знања, већ је траћио време у бескорисним шетњама и другим штетним и недозвољеним и убитачним по младеж забавама.

Најглавнији узрок, поред осталих, што Школе Трговачких Омладина не напредују и пропадају јесте и тај: што се врло слабо врши закон о затварању радња у недељне и празничке дане.

Као што је и у ранијој молби Министру Привреде напоменуто, тек онда ће моћи школе да опстану, кад се буде узаконило да помоћници и ученици трговачки и занатлиски морају школу походити а и господари *да су их дужни слати.*

Поред тога, нужно би било да се унесе у закон да нико *неможе бити произведен за трговца и занатлију*, док не поднесе сведоџбу да је свршио своју стручну школу, било државну било приватну; јер у свима се пословима данас тражи стручне спреме, па и трговци и занатлије треба једном да увиде да се у двадесетом веку, веку крилатога лета, не може водити с успехом трговина и радити занат, ако се не располаже потребном стручном спремом.

Тек када трговци и занатлије добију потребну спрему, онда ће сами умети свој позив високо ценити и отпашће накарадни појмови који сада у трговачком и занатлиском сталежу владају: да трговац може и сме све учинити да до циља дође, па ма радио и на штету другога; а оваки криви појмови владаће све дотле док се не добије потребна спрема и школско образовање.

Сем. Београд. Трговачке Омладине, која је постигла сјајне резултате у својој школи и привредним одељењем, све друге установе Трговачко-Занатлиских Омладина у Краљевини Србији сумњамо да се имају чиме похвалити, па бројале ма колико година од свога постанка. Оне су исте среће као и Крушев. Трговачко-Занатлиска Омладина, једини само неуспех.

Ви сте могли да постигнете сјајне успехе што у своме месту и друштву имате масу школованих трговаца, који имају поред јаке спреме за свој посао и шире погледе на свет и друштво у опште, и што Ваш град и друштво у материјалном погледу далеко боље стоје а друштво има великих и племенитих добротвора, који су свакојако плод боље спреме за свој посао и живот.

Садања Управа Крушев. Тргов.-Занат. Омладине избрата је у Марту месецу ове године и тада је друштво било скоро на издисају. Управа је са пуно воље и љубави на своме подмлатку ставила и своје знање и своје време у службу друштва само да га одржи и постави на јаку основу према друштвеним правилима и примила се тешког задатка тврдо решена да сва средства употреби која јој стоје на расположењу, на напредак овога друштва.

За ово кратко време доста је учињено: прибављен је доста велики број чланова, повраћен друштву изгубљен ауторитет, оживила се нада да друштво може опстати и тако окрепљено налази се у срећној могућности да ће моћи отворити упис за школу.

Али да би управа била сигурна и у успех њене школе да иста остане стална и да се више никад не прекида, управа је се руководила и тиме што је циљала и рачунала и на Вашу помоћ, јер Београдска Трговачка Омладина, по нашем схватању и тврдом убеђењу, јесте мајка и покровитељка и свију оваких друштава којих има и којих ће несумњиво још и бити.

Ми Вам се дакле обраћамо, ми Вас молимо, да учините помоћ, коју ћемо овде изнети у нади да ћете Ви то учинити; јер смо уверени и убеђени у Вашу добру вољу, јер сте нам увек у небројно прилика Вашу готовост показали.

Ми Вас молимо да учините следеће:

I. Пошто будете ове наше податке о нашим неуспесима у претрес узели, да *учините позив* кроз „Трговински

Гласник“ да све *Трговачко-Занатлиске Омладине у Краљевини Србији* одреде из свог Управног Одбора по 1. члана који ће доћи у Београд: Да се ови чланови снабде од Управе свим податцима „шта смета њиховом развићу те да оно као корисно друштво са својим циљевима може да дела на унапређењу и образовању свога подмлатка.“

II. Место за састанак, као што рекосмо, да буде у Београду, и то: у току овог или идућег месеца, са напоменом: да то ништа не смета да могу упис за школу вршити — отвариати без обзира на овај састанак;

III. Да се тог дана састанка држи заједничка седница под вашим председништвом у Вашем друштвеном стану;

IV. Да се после прочитања досадањих успеха и неуспеха и претреса истих донесе једна заједничка резолуција која би у главном садржавала:

а). Узроке неуспеха;

б). Тражење од Краљевске Владе да призна установу наших школа и да друштва потпомогне као што смо напред изложили;

в). Да законом оснажи побројане тачке било у закону о затварању радње, било у новом пројекту „закону о радњама“ који је заостао у народној скупштини да се реши у јесењем сазиву.

Овако у главном да та резолуција буде — што ће бити ствар заједничког збора.

Хтеднете ли Ви ово предузети на се, а по нашем веровању ово је и изводљиво, јер није скопчано са каквим материјалним издацима, *сем путног трошка појединих Омладина своје изасланику*, мислимо да се овим начином може много постићи.

Свима пак изасланицима да се на збору саопшти, ако се буде резолуција у горњем смислу донела, да сваки у месту са својом управом поради и упозна своје народне посланике, да нашу ствар потпомогну ако буде народној скупштини изнета на решавање.

На завршетку овог нашег писма, које Вам упућујемо у виду предлога, ми Вас, господо, искрено молимо да ово учините, јер сматрамо да је ово једино спасоносно средство да се до циља дође, и престану недаће које прате сва друштва Трговачких Омладина кроз сва времена њиховог постојања.

На овај начин, ми се одужујемо својој савести, и остане ли наш глас „глас вапијућег“ — бар са себе смо скинули сваку одговорност ако једног дана наши чланови почну да отварају синдикате и штрајкове по мустри наших данашњих радничких синдиката. Све ово треба да се чује на надлежном месту.

Уз наше братско поздравље молимо Вас за одговор и мишљење по овом нашем предлогу.

Бр: 25.

18. Јула 1907 год.

Крушевац

Пословођа

Димитрије М. Паскаљевић

Председник

Крушев. Тргов.-Занатлиске Омладине

Љубомир Николић

Као позив упућено је свима омладинама писмо следеће садржине:

ПОЗИВ

Трговачким и Трговачко-Занатлијским Омладинама

У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ

Са развитком и напретком културе и човечије радности порасла је и распрострла се и то у знатној мери и сама конкуренција људске радности.

Због тога се увиђа, да су услови за живот све тежи и тежи и, да би човек са што више успеха могао учество-

вати у конкуренцији, потребно је, да се још пре ступања у практичан живот наоружа што је могуће већим и обилнијим знањем, те да би на тај начин имао што више изгледа на добар исход у свом будућем животу.

Школе су једине које су у стању да одговоре свима овим потребама, и које показују највише успеха.

Нарочиту пак важност и нарочити пак задатак имају недељно-празничне трговачке школе, јер су оне у нас једине, које постоје како зарад општег тако и зарад стручног теоријског образовања свега трговачкога и занатлијскога подмлатка нашега, па с тога и заслужују нарочиту пажњу свих заинтересованих а у првома реду трговаца.

Спремити трговачку и занатлијску омладину нашу, да нас у будућности достојно у свему замени, отворити јој пут, дати јој правац којим треба да иде, то нам је задатак да учинимо, јер то од нас као од својих искрених пријатеља ишчекује сав трговачки и занатлијски подмладак.

Према својим правилима Београдска Трговачка Омладина је још пре 19 година установила своју недељно-празничну Трговачку Школу, која, сво хвала Богу, стално из године у годину напредује.

Али, као истински пријатељ свега Трговачкога подмлатка и свих трговачких омладина у Србији — Београдска Трговачка Омладина не може се задовољити само овим постигнутим успехом у школи својој, већ је рада да се и осталим школама ове врсте осигура опстанак и омогући постигнуће добрих резултата, а у местима, где ових школа још нема, да се одмах почне радити на њиховом оснивању.

По угледу на наше удружење, готово су и сва остала удружења („трговачке и трговачко-занатлијске омладине“) основале и о своме трошку издржавају недељно-празничне трговачке школе. Но с малим изузетком готово ниједна од ових школа није могла показати жељеног успеха, који би одговарао труду, љубави и преданости дотичних школских управа, које су се заложиле за напредак истих.

Пратећи рад омладинских школа у унутрашњости, које показују врло слабе резултате, а уз то и велики број вароши где таквих школа и нема, пити се па њихово оснивање и помисља, налазимо, да су главни узроци тих неуспеха ови:

А.) Неуредно похађање школа од стране ученика;

Б.) Непопштовање закона о затварању радњи недељом и празничним данима;

В.) То непоштовање закона даје могућности господарима да својим млађима не дозвољавају посећивање школе.

Законом о затварању радњи у недељне и празничне дане хтело се је омогућити трговачком подмлатку, да слободно време употреби на посећивање школе.

Али на жалост увидело се, да поједини трговци не појимају важност тога закона а и полицијске власти не воде довољно рачуна да се закон у свом обиму примењује и према томе то су главне сметње напретку ових школа.

Да бисмо стали на пут овим сметњама, које су стално штетне по школско образовање трговачко-занатлијског подмлатка и да бисмо овим школама поставили што бољу и јачу основу и осигурали им останака, то је Управни Одбор Београд. Трговачке Омладине у својој седници од 29. пр. мес. решио: *да позове све трговачке и трговачко-занатлијске омладине из Краљевине Србије, да пошаљу из своје средине бар по једног изасланика у Београд на заједнички састанак у недељу 26 августа у 8 часова пре подне у стану Беогр. Трговачке Омладине и да до тога дана прикупе све податке о напред наведеним разлозима као и мишљење, на који би се начин томе на пут стало.*

9. августа 1907 год.

у Београду

Пословођа,

Наум Д. Тодоровић

Председник Београд.

Тргов. Омладине,

Спасоје Н. Ранковић

Сем омладина на ову конференцију су позвани још и Господин Министар Народне Привреде, Српско Трговачко Удружење; Школски Одбор Трговачке Школе нашега Удружења; Надзорни и Привредни Одбор; Уређивачки Одбор Трг. Гл. Трговачко-Болтациски Еснаф, Београдски Бакалски Еснаф, директор Срп. Краљ. Трговачке Академије; бивши председници Беогр. Трг. Омладине; г. Владимир Матијевић, трг. из Загреба, председник Српске Банке у Загребу, председник Савеза Срп. Земљор. Задруга у А.-Угарској и почасни члан нашега удружења; г. Живко Белотрепић, старешина трговачко-болтациског крушевачког еснафа и остали пријатељи тргов. подмлатка.

Нашем позиву су се одазвале следеће омладине и одредиле за изасланике:

1. Крушевачка: Председника, потпредседника подблагајника и 5 чланова.

2. Ваљевска: 2. члана.

3. Врањска: Председника г. Перу К. Кушаковића, апот. г. Димитрија З. Стојковић, пословођу и управ. школе г. Јована Антића, проф.

4. Јагодинска: Председника и 5 чланова.

5. Крагујевачка: Председника г. Саву Поваковића трг. и члана г. Јездимира Милосављевића трг. пом.

6. Чачанска: Потпреседника г. Јована Радуловића, књиговођу.

7. Смедеревска: 3 члана: г. г. Радивоја Рајковића, трг. Милана Недељковића, кројача и Јована В. Живановића, књиговођу.

8. Шабачка: 2 члана г. Милана Ољачића и г. Јакова Карановића.

9. Пожаревачка: 2 члана.

10. Књажевачка: Потпреседника г. Светозара Ј. Милосављевића трг.

11. Краљевачка: Председника г. Петра П. Богавца трг. и члана Рада Николића трг.

12. Нишка: Потпреседника г. Јована Н. Костића трговца.

13. Неготинска: Председника г. Андру С. Здравковића и члана г. Стојана Божиновића, трг.

14. Обреновачка: 2 члана г. г. Димитрија Стојановића учит. и Косту Живановића трг.

15. Паланачка: 3 члана г. г. Милутина Ђорђевића, Милана Прокића и Стевана Никосавића, трг.

16. Пиротски омладински клуб: Председника г. Димитрија Ђирића, трг.

17. Ужичка: Председника г. Радивоја В. Ђера-симовића трг.

18. Ђупријска: Председника и Потпреседника

19. Алексиначка: 2 члана г. г. Петра М. Трифунца трг. и Миливоја Јов. Гајића, књиг.

20. Лесковачко Трговачко Удружење: 2 члана г. Тодора Н. Тодоровића трг. и г. Тодора Наумовића трг.

Српско Трговачко Удружење одредило је као своје изасланике: председника г. Косту Др. Ризнића, трг., потпредседника г. Милорада М. Павловића, трг. и чланове управе: г. г. Тодора Ј. Мијаиловића, трг. Драгутина Н. Ђукановића, трг. Мих. Стајића и

Николу Крстића, трг. — Школски одбор наше Трг. школе одредио је за своје изасланике г. Миливоја М. Поповића трг., г. Николу С. Радовановића, трг. бивше управнике наше трг. школе; г. Борђа П. Радојловића, трг., г. Милсава Митровића, трг. и управника Трг. Школе Б. Т. О. и г. Симу Р. Лазовића, трг. пом. и члана школ. одбора наше школе.

Београдски Бакалски Еснаф одредио је следећу господу за своје изасланике: Тодора Милишића, трг. Илију Илића, трг. Гаврила Раденковића, трг. Чеду Марковића, трг. и Тихомира Константиновића трг.

Господин Министар Народне Привреде одредио је за свога изасланика г. Владу Протића, секретара Минист. Народне Привреде.

Конференција

Трговачких и Трговачко-Заканлиских Омладина Краљевине Србије

ОДРЖАНА 26. АВГУСТА 1907. ГОД.

У БЕОГРАДУ

у дворани универзитета

Председавао председник Беогр. Трг. Омлад.

Спасоје Н. Ранковић

Председник. — Браћо и другови, у име омладине ја вас, господо изасланици свију трговачких омладина из драге нам отаџбине, поздрављам са: „добро нам дошли“! Београдска трговачка омла-

дина дубоко вам захваљује што сте се њепом позиву одазвали и на данашњи састанак дошли.

Господо, сви знамо да су давно прошла времена, кад су трговци могли бити неписмени људи, па чак и зарађивати; данас, ако трговац хоће да напредује он мора бити свестрано образован. С тога је наша дужност, да наш подмладак што боље спремимо, да буду добри трговци; јер у колико у једној држави буде више спремнијих трговаца, у толико ће привреда и трговина у њој бити напреднија. Жеља је свих нас, да данашњи наш састанак уроди корисним плодом.

У то име, ја вас понова поздрављам и хвала вам што сте дошли!

(Живео!)

Пре него што приступимо раду, част ми је преставити вам изасланика г. министра нар. привреде г. Владу Протића.

(Живео!)

На дневноме је реду избор председника збора. Дајем пет минута одмора, да се споразумете, кога ћете за председника.

Петра Кушаковић. — Ја предлажем да председник збору буде председник Беогр. Трг. Омладине г. Спасоје Ранковић.

Прима се.

Председник Сц. Ранковић. — Ја вам благодарим на поверењу и избору, али је моја жеља да неко од гостију — изасланика из Србије председава данашњем збору. Ја сам мислио да пред-

ложим за председника збора председника Крушевачке тргов. омладине г. Љубомира Николчића; пошто је Крушев. тргов. омладина покретач овога састанка. Пошто г. Николић није дошао, то вас молим да изберете другог.

Коста Др. Ризнић. — Пошто је збор вас почаствовао, да будете председник, то треба ви да се примите те дужности. Слажете ли се да г. Ранковић буде председник збору? (Слажу се).

Ср. Ранковић. — Хвала вам на избору!

Председник. — Господо, пре него што приступимо раду, по нашим правилима, треба да одамо достојну пошту нашим великим добротворима. Ова лица, чији ликови светле пред вама (показује на слике вел. добротвора) целога су века текла и радила и сву своју тековину оставила на што боље образовање и потпомагање трговачког подмлатка. С тога вас позивам, да одамо достојну пошту нашим великим добротворима поч. Јевти Павловићу, Јоци Јовановићу, Илији Кораћу и Јелени Маришковић.

Слава им!

Исто тако одајмо достојну пажњу госпођи Тодори, сунрузи поч. Илије Кораћа, која је такође наша велика добротворка.

Живела.

На дневном је реду читање извештаја и реферата које су изасланици трг. омладине собом донели. Ја вас молим да најпре саслушате реферат Београд. Трг. Омладине а по том свију оста-

лих омладина а за тим господу изасланике, који ће усмено реферисати.

Пословођа Наум Д. Тодоровић чита реферат Беогр. Трг. Омладине.

Господо,

Београдска Трговачка Омладина, пратећи деветнаестогодишњи рад своје недељно-празничне школе, није могла остати равнодушна према постигнутим резултатима и ако су они изгледали задовољавајући.

Ми мислимо, да се не смемо задржати на до сад постигнутим резултатима наше школе, јер се зна: да са оваквим одржавањем васпитања наше удружење не испуњава потпуно свој задатак.

Београдска Трговачка Омладина сматра, да је њен задатак не само да васпитава свој подмладак, већ треба да води озбиљну бригу и о васпитању трговачког подмлатка у целој Краљевини Србији.

Сваки је могао увидети да овдашња школа није у пуној мери могла да образује и спреми тргов. ред за целу нашу Отаџбину, већ се указала потреба, да имамо и у унутрашњости што већи број таквих школа.

Но, и ако данас имамо извесан број школа у унутрашњости њихови резултати нису никако повољни а узрока за то има доста, што ћемо доцније изнети.

Да се за сада прво задржимо на податцима наше оvd. школе ; а за основцу служиће нам извештај 1906—1907 год.

По добивеним податцима у Београду постоје око 1000 трговачких радња. Када се узме у обзир да свака радња има најмање по једног ученика а већина их је које имају два и више, и кад се тај број упореди са бројем ученика I. разреда наше школе у 1906—1907 години, онда тај резултат показује да се од тога једва 30% уписује за ђаке наше школе и према томе намеће нам се питање, шта је узрок томе злу?

Упуштајући се у детаљно испитивање ових незгода по напредак наше школе, ми смо стекли уверење, да има више за то разлога, а да су најглавнији ова три:

а). Непоштовање закона о затварању радња недељним и празничним данима.

б). Неувиђавност самих трговаца о користи и потреби писмености својих помоћника, а будућих трговаца.

в). Немарност ученика и помоћника који не увиђају потребу и корист коју им школа пружа.

Непоштовање закона о затварању радња у недељне и празничне дане било је увек главни узрок, те се како у овдашњој нашој, тако и у свима школама у Србији смањивао број ученика.

Не само закон, већ и вера је одредила дане за одмор, али вера није имала силу да пресијом нагна на поштовање, закон, и ако има своју моћ,

није био у стању да себи прибави поштовање од стране оних, који су позвати да га поштују.

Власти, које су надлежне, да се старају о извршењу закона о затварању радњи, нису одговарале својој дужности, јер сви расписи и наређења остали су мртво слово на хартији.

Помоћник једне радње, знајући, да је принцип његовог господара: рад у недељне и празничне дане, не сме поред све своје добре воље, да се усуди, замолити свога господара за допуст, да у те дане буде слободан ради посећивања школе.

Код савесних господара, код господара који гледају у будућност, који своје помоћнике не сматрају за ствар, већ за свога заменика, тим господарима није ни потребно да помоћник изађе с молбом да школу учи, већ господар таквога помоћника прими с погодбом: да мора школу посећивати.

Прилике су за живот сваким даном све теже, трговац из прошлости и трговац из садашњости два су супротна типа са различним појмовима, а какав ће тек изгледати трговац у будућности кад трговина овако гиганским кораком иде и кад знамо, шта нас у будућности очекује, кад знамо да трговцу са малим знањем нема места у будућој светској трговини, кад се зна да трговци из прошлости, трговци старе школе, не могу данас учествовати у утакмици њеној, и да исто тако неће моћи ни садања генерација опстати, ако се

за будућност не снабде потребним теориским трговачким знањем.

Па пошто већ увиђамо шта нам престоји, онда би био један неопростими грех седети скрштених руку и чекати да то по себи дође, јер трговина и њено развиће иде својим током, а знање се мора прибављати и припремати. Но да би се то постигло ми морамо да отварамо школе, да дајемо младежи правац, да спремамо достојне заменике у будућности, да у борби живота не бацају доцније проклетство и кривицу на своје старије за њихов немар.

За трговачке помоћнике и ученике једини је начин да стручно теоријско знање добивају похођењем недељно - празничких трговачких школа, а а које — знање — у радњи на пракси допуњују.

Рекли смо мало час, да је потребан недељни одмор и при томе остајемо, а признајемо, да наша омладина посећивањем школе душевно ради, само је тај рад лакши од телесног и то обично бива у годинама када је човек најспособнији да све постигне.

Али има младих људи који неће свесно да мисле, да им се ваља у добу младости припремати за будућност, који неће да себе муче оваким радом. Њима се не свиди школовање, они бегају од напора и на жалост траже одмора и уживања кад им је само рад и труд од користи. Није мали круг таквих, и из таквог се кадра регрутују врло рђави трговачки посленици. А да ово напоменемо наводи нас истина, што највећи број наших ђака

извесно напушта школу због овога. А да би вас уверили ево података из извештаја школске 1906 — 1907 године:

У	І	разреду	уписало	се	379	ученика	а	свршило	начисто	136
„	ІІ	„	„	„	241	„	„	„	„	50
„	ІІІ	„	„	„	101	„	„	„	„	39
„	ІV	„	„	„	54	„	„	„	„	28
„	І	годишн	в. ш.	„	38	„	„	„	„	23
„	ІІ	„	„	„	18	„	„	„	„	15

Ове нам цифре јасно показују да је са првим разредом и воља, а она траје дотле, док као старији не дође до бољих материјалних средстава да би се могао боље проводити, чим је старији њега све друго интересује само школа не, а то је на жалост једна велика погрешка и велико зло.

Дакле из овога свега изводимо да су главне недаће наше школе ове:

а). Непоштовање закона о затварању радњи у недељне и празничне дане.

б). Неувиђавност трговаца о користи образовања својих помоћника и ученика.

в). Непојимање користи ових школа од стране ученика.

Подносећи овај извештај заједничком састанку изасланика свију Трг. Омладина из Краљ. Србије ми их молимо, да све напомене у овом извештају приме озбиљно к знању и да пораде споразумно

свим силама, како би се отклонила сметње напретку наших недељно-празничних Трговачких школа.

Београдска Трговачка Омладина
Председник,

Пословођа.
Наум Д. Тодоровић

Спасоје Н. Ранковић

Зајечар, 15. августа 1907. г.

Београдској Трговачкој Омладини

Београд

Ваш цењени циркулар од 3. ов. мес. примили смо, и на седници држаној 12 ов. мес. ршили смо следеће :

Да за сада — овом приликом — изасланика из наше средине не можемо слати на конференцију из следећих разлога што: 29 ов. мес. код нас у Зајечару почиње вашар, а до тога дана заузети су сви чланови својим личним пословима — припремама за вашар, а да би следовали вашој идеји, ми Вам унапред изјављујемо, да и ми пристајемо на све заједничке споразумне одлуке, које будете на конференцији ршили: да осигурате опстанак недељно-празничне-трговачке школе.

Да би се једном на здравој основи поставио чврст и сталан будући темељ недељно-празничним трговачким школама, наше је бар мишљење ово:

1.) Законом треба уредити да помоћу Еснафа, Трговачко - Занатлијских Удружења, или будућих

трговачких комора, сваки трговац — занатлија буде обавезан и приморан, своје ученике — помоћнике шиљати у школу.

2.) Да сваки ученик — помоћник такође законом буде обавезан да мора учити недељно-празничну или вечерњу школу и свршити одређени и прописани курс;

3.) Да се посредством полицијске власти строго казне како они господари који не пуштају своје млађе у школу, тако и они млађи којима је створена могућност, а неће да уче и посећују школу;

4.) Да се нађу средства и начини, како би предавања у школи могла бити бесплатна, или и ако би се плаћао хонорар да не буде сувише велики — скуп, но да се у свима могућностима учине олакшице, јер као што и сами знате, да су ученици — помоћници већином из сиротног сталежа;

5.) Да се законом регулише да трговац не сме примити и држати у својој радњи ни једног ученика и помоћника, који неће недељно-празничну школу да посећује. У исто време сваког оног ученика који за две године не пређе у старији разред отпустити и други трговац да га не сме више примати.

6.) Сваки трговац може држати у радњи у опште само оне ученике — помоћнике који су свршили или посећују недељно-празничну школу и докажу својим документима, таковима пак ученицима издејствовати им да се користе при слу-

жењу у војсци скраћеним роком као и остали ђаци и тиме били би принуђени да уче школу.

Дакле то је у главномe потребно, па да недељно празничне школе могу опстати — одржати се и по унутрашњости Србије, а без овога ништа, почне се годину две дана па престане, па после неколико година поново се покрене па опет ништа. А да тога неби било треба напред побројане узроке одстранити и законом обавезати и трговца и ученика — помоћника, али и тај закон да не буде двосмислен већ јасан и разговетан, те како се не би могао изиграти.

Остале непредвиђене податке, који иду у корист недељно-празничких-трговачких школа а буду истакнути од других омладина као умесне и ми ћемо радо једнодушно заједнички с Вами усвојити и одобрити.

Заиста би велика и од неоцењене вредности добит била, да се једном ова идеја доведе у ред како треба, а тиме ћемо се омладини највише одужити и трајну успомену стећи.

Број 11.

Пословођа

Љубомир П. Павловић

С одличним поштовањем

Председник

„Зајечарске Трговачке Омладине“

Станко Т. Трановић

Председник: Молим госпoду изасланике, који ће реферисати, да се изволе по реду јављати.

Има реч г. Јова Живановић, потпредседник Смедеревске Тргов.-Занатл. Омладине.

Потпредседник Смедеревске Тргов. Занатл. Омладине г. Јован Живановић прочита реферат Смедеревске Омладине, који гласи:

Господо,

Управни Одбор Смедеревске Трговачко Занатл. Омладине, појмећи свој високи позив и значај истог; писмом својим од 27. септембра 1906. године бр. 67 и 68; упутио је молбу Београдској Трговачкој Омладини, као и г. Директору Трговинског Гласника, да се сазове збор свију Трговачких и Тргов. Занатлијских Омладина из Србије, ради договора, како да се злу стане на пут т. ј. господо, којим путем да се пође, те да се наше Омладине, одрже на оној висини и да одговоре оном позиву коме су и намењене.

Мило нам је што можемо овде захвалити Беогр. Трг. Омладини, што је узела даљу иницијативу и сазвала овај збор, на коме имамо да изнесемо своја гледишта као и то: зашто наши ђаци неуредно похађају школу; зашто се не поштују закони о затварању радње у недељне и празничне дане као и не пажња господара наспрам својих млађих односно похађања школе.

По нашем мишљењу сва ова три питања произлазе једно из другог.

Нама из унутрашњости позната је сва борба око шиљања ђака у школу.

Прво да почнемо са ученицима-шегртима — као и то одакле се лиферује тај кадар и каква се

деца шаљу на трговину и занате. То су деца већином из средњег или нижег сталежа, дакле деца која немају ни домаћег ни школског а најмање друштвеног образовања.

Жалосан је факат, али га морамо овде јавно изнети, да ми у унутрашњости немамо те деце, која наслеђују своје родитеље, или ако их има тај је проценат и неурачунљив; јер и ако неко наследи оца, после извесног броја година већ и не постоји.

Сад да пређемо на ученике-шегрте. Свима је познато, да ученик-шегрт мора да служи $2\frac{1}{2}$ — 3 године. За све време сумњамо, да у 40% случаја виде своју радњу за то шегртско доба; него шта раде: перу судове, секу дрва, носе воду, чувају децу иду, у виноград и т. д. то је рад преко недеље и у недељу до подне. У недељу пак по подне газда и газдарица оду у шетњу, а он — шегрт — остане да чува кућу и да се нађе ту у „авлији“ око живине, свиња и ако неко „случајно“ потражи газду, да каже где је?!?

Такав дечко када се ослободи т. ј. кад по вољи газдиној постане *калфица* није ни за какву употребу у радњи, — он мора још две три године да буде на милост и не милост свог господара; па ако му овај не дозволи похађање школе, он мора ћутати, или и ако му се дозволи то иде као са беде.

Са ових разлога — ученици — шегрти не могу школу ни посећивати. Дакле, господо, сад нам се намеће питање, ако тако образован дечко,

неким срећним случајем буде и свој господар, какав ће он бити као грађанин и човек и како ће исти заступати права човечанства у нашем веку?

Што се пак наших старијих ђака тиче, то ј. од 18. година па више, код њих је пак друго.

Ставите се и ви, господо, у положај једног помоћника из унутрашњости, рецимо, из колонијалне струке, тај мора да је на ногама већ око 4 часа у јутру, и радње су отворене лети до 10 часова у вече; дакле он ради 18 часова дневно чујте господо, 18 часова. Стајати на ногама, немати времена ни уљудно ручати, а снавати свега 5 часова, јер 1 час иде му на опрему; како ће тај доћи у школу, у недељу по подне, треба ли да изађе да се мало прошета? Јер он мора и у недељу цело пре подне да је у радњи.

Где ће пре за циглих 4—5 часова ?, пошто у вече од 7 или 8 часова, мора да буде понова у радњи.

Да ли у школи, или ако има родитеља њима, или на чист ваздух, то се питање само памће?

Јер, господо, само у здравом телу је и здрава душа, а здрава душа даје добре синове и добре родољубе.

Сад, кад један младић и поред свих напора у радњи не жали свог труда да и школу посећује, јер он већ и сам увиђа ту потребу, а господар му каже, „нисам ни ја учио школу па ми ништа не фали, ако оћеш у школу а ти можеш одмах узети калу на кући.“

Још нешто. Сви знамо и то, да сваки жели што више научити, дакле већина помоћника после извесног броја година долазе у Београд ради веће спреме.

Ако је такав помоћник био у школи друге или треће године које Омл. Школе у унутрашњости, школа Беогр. Трговачке Омладине, неће да га прими да своје знање даље разграна. Него шта? Он заборави и оно што је знао. Управни одбор Смедеревске Трг. Занатл. Омладине, предлаже у интересу свију Тргов. Занатлијских Омладина, следећу резолуцију:

I. Да све Трговачке и Трг. Занатлијске Омладине ступе у савез, и да се сваке године сазива конгрес Омладина ради даљег споразума.

II. Да све школе имају један исти наставни план.

III. Да сви ученици морају ићи у школу.

IV. Право да ђаци морају бити примљени у све школе дотичног разреда, у ком су били, кад поднесу уредну сведоџбу.

V. Да сви трговци примају само оне помоћнике у своју радњу који иду у школу или који су већ били.

VI. Да се преко државних власти поради, да све трговачке и занатлијске радње морају бити недељом и празником затворене, и да господари морају бити одговорни за своје ученике због школе.

На основу реферата — тужбе — појединих

Омладина, државне власти да одмах предузму најстрожију истрагу.

Надамо се да ће скуп имати на уму наше предлоге, ми му благодаримо на пажњи.

Смедеревска Трговачко Занат. Омладина.

Потпредседник

Ј. В. Живановић
књиговођа

Председник Управе
Рад. Павловић

Чланови:

Тома М. Матејић И. Т. Павловић Димитрије Терзић
Милан Недељковић Светозар Панић Мијајло Т. Јовановић
Никола Аксентијевић.

Председник. — Сад ће г. Панта Качаник потпредседник Крушевачке Трг. Занатл. Омладине прочитати извештај.

Панта Качаник прочита извештај Крушевачке Трговачке Омладине, који гласи:

Крушевци 19 Августа 1907 г.

УПРАВНОМ ОДБОРУ

Београдске Трговачке Омладине

Београд

Управа Крушевачке Трговачко - Занатлијске Омладине, примајући ваш позив цењеним вашим

Лука Ћеловић

БЕОГРАД

ПОШТОВАНИМ ПИСМОМ ОД 3 ОВ. М. И. ОДЗИВАЈУЋИ СЕ
 ИСТОМЕ ЗА ЗАЈЕДНИЧКИ САСТАНАК СВИЈУ ИЗАСЛАНИКА
 »Трговачких и Трговачко-Занатлијских Омладина«
 на дан 26 ов. м. у вашем друштвеном стану, под
 вашим председништвом, и узимајући учешћа у
 томе, шиље вам своје изасланике, и то:

г. Љуб. Николића председника ове Омладине

» Панту Н. Качаника потпреседника

» Милана Гачића подблагајника

» Мијаила Марковића члана управе

» Богдана Јакшића » »

» Велисава Петровића » »

» Науна Костића » надз. одбора, и

» Ксенофона Димитријевића редов. члана који ће
 заступати наше удружење, и у претресу учество-
 вати. Сем њиховог личног присуства и учешћа у
 раду, а усвајајући ваше разлоге у вашем писму
 изнете, ми подносим »Заједничком Састанку« и
 ове следеће податке нашег удружења и узроке
 неуспеха у досадањем раду свију наших управа,
 у овоме:

Наше удружење постоји већ 13 година. Ко-
 ристећи се законом о затварању радње у недељне
 и празничне дане, похитало је на првом месту, а
 по угледу Београдске Трговачке Омладине, да
 отвори и своју недељно-празничну трговачку школу
 као најглавнији циљ на основу својих правила, за
 образовање својих чланова.

Од почетка па до сада све управе наше, са пуно воље, са пуно љубави и преданости служиле су ово удружење истинским и родољубивим пожртвовањем, неколико пута отварале су школе, али на жалост — дошли су и до врло брзог разочарења, да су школе убрзо и затваране, — тако, да сада у место да бројимо неколико свршених кола ђака наше школе, а ми немамо ништа.

Према искуству досадањем, стекли смо уверење, да у нашем граду може овако једно удружење да постоји. Материјална средства ипак су била довољна како их је управа за управом у удружењу црпила на основу својих правила, и није оскудевала у материјалним изворима.

Најглавнији узроци пак што са школом нисмо могли никаког успеха учинити, они су :

а.) неуредно похађање школе од стране ученика; а ту неуредност испољава то, што ученици нису и законом обвезни да морају школу учити;

б.) непоштовање закона о затварању радњи недељом и празничним данима;

в.) то непоштовање закона даје могућности господарима да својим млађим не дозвољавају посећивање школе, и

г.) тесногрудост и себични интереси добре већине господара са своје саможливости, — налазили су неке уображене штете, „ако буду своје млађе школовали,“ и отуда је потицало не интересовање млађих, јер су њима господари својим

накарадним појмовима о постојању ових удружења — убијали и сваку њихову ма и најмању вољу и одушевљење да буду свој својме.

Износећи ове сметње као главни узрок, а да би се једном за свагда учинио крај оваким сметњама, мислимо да се могу отклонити на следећи начин :

1. Наше школе могле би постојати ако би Држава признала у законој форми постојање истих.

2. Држава да законом уведе обвезно учење ових школа трговачко-занатлијских ученика и помоћника.

3. Обвезно законом да трговци и занатлије морају своје ученике и помоћнике у ове школе уписати.

4. Да се закон о затварању радње строго и апсолутно врши у целој земљи.

5. Да се законом нареди Еснафима свију врста радиности, да својим члановима у својем месту не могу издати мајсторска — односно трговачка права да може мајстором односно трговцем постати, ако поред других еснафских исправа не покажу и „сведочанство“ да је дотични свршио стручну школу ма у ком месту било прифатне или државне установе.

6. Да првостепени судови, односно и друге власти гди ових првих нема, не могу дотичном мајстору односно трговцу фирму протоколирати

ако не покаже „сведочаство“ као што је у петој тачци овде речено; и

7. Да би пак образовање ученика и помоћника трговачко-занатлијских било што једно — образније, нужно би било да све установе — трговачке и трговачко-занатлијских удружења имају подједнак школски план о настави, о учењу предмета у школи, са одобрењем „Министарства Народне Привреде.“

Изnoseћи ове наше податке првом заједничком састанку у Београду, мислимо да ће и друге Омладине ових удружења у овом смислу податке и предлог изнети, што ми овлашћујемо наше изасланике да они са збором могу утврдити резултат какав се постигне, што ће и за наше удружење обвезно бити.

Завршујући ове наше речи, сматрамо за особиту част, што и овом приликом изјављујемо нашу усрдну и братску хвалу управном одбору „Београдске Трговачке Омладине“ — који је схватајући сву озбиљност и тежњи положај наших удружења, учинио могућност да се под његовим руковођењем састану све Омладине преко својих изасланика. Нека би Бог дао, да заједнички рад уроди плодом, да учинимо корак напред, и постигнемо у будућности жељени циљ, како неби више овако са болом износили наше неуспехе, већ да нам се рад сјајним резултатима крунише; на понос наших установа, на понос њених прегаоца, на понос наше српске трговине и заната, а највише на понос наше миле Отаџбине, за коју се сви залажемо.

Желећи срећан рад, кличемо: Живео сав српски трговачки и занатлијски подмладак, и његови представници и изасланици удружења.

Председник
Крушев. Трг. Зан. Омладине
Љ. Николић

у осуству пословође
Потпредседник
Панта Н. Качаник

Потпредседник
Панта Н. Качаник

Благајник
Божидар А. Милосављевић

Подблагајник
Милан Гачић

Економ
Миј. Ј. Миловић

Њижишчар
Таса Брадић

Чланови Управе:

Миладин М. Ристић Младен Д. Николић Д-р. Димитрије Марић општ. лекар Бог. Јакшић Мих. Марковић Коча Љ. Љтић Велислав Петровић Душ. Д. Петровић апот.
(Живео!)

Председник: Ако има још ко од господе изасланика да реферише нека се јави за реч.

Изасланик Шабачке трговачке омладине Јаков Карановић, прочита реферат управног одбора Шабачке Трговачке Омладине.

I Да заступамо гледиште Б. Трг. Омладине

II Наставни план и програм Б. Трг. Омлад. са малим изменама према постојећим приликама!

III Да се умоли Господин Министар да док се не реши закон о радњама. да се нареди стареши-

нама Еснафа да се шегрти на основу постојеће уредбе Еснафске приморају да се уписују у Школу:

IV Који од Господара не би хтео, да упише шегрта у школу да се казни и да полицијска власт казну извршује.

V Да се ни један шегрт неможе произвести за калфу који није бар 2. годне похађао Тргов. праз. Школу ако је иста постојала у месту.

VI Тако исто и калфе који хоће самостално да воде радњу морају полагати испит из 4 разреда празнич. школе.

VII Да се у споразуму са старешинама Еснафа уреди према времену год. тачно отварање и затварање радњи, и који се не би хтео од господара придржавати, да се казни од 5 — 50 дин. новч. према приликама; овај надзор да врше старешине Еснафа, а казну да полицијске власти извршују.

Изасланик Обреновачке трговачке омладине Митџа Стојановић. — Ми нисмо спремили писмени реферат, јер је било кратко време. Зато ћу ја усмено изнети неколико тачака нашег гледишта до чега смо дошли искуством од кад имамо Трговачку Омладину у нашем месту.

Господо, свима трговачким и занатлијским омладинама најглавнији је циљ, да тај подмладак образују, те стога им је задатак да отварају школе. И Обреновачка Трг. Омладина одмах је прегла да отвори школу, али та је ствар пропала у самом покушају. Пропашћу школе пропала је и сама омладина, јер она нема ради чега другог и да пос-

тоји, кад нема школе. Ја ћу сад изнети неколико узрока који су учинили те је наша школа пропала.

Први је узрок незатварање радња. Законом је регулисано у које се дане затварају радње, али тај се закон не врши. Не врши се не само зато, што полиција неће да га врши и што трговци претпостављају своје интересе законским прописима, него што су и прилике такве да се закон не може вршити. Ми смо имали капетана који су хтели да врше закон, али нису смели зато, што је међу трговцима и занатлијама било људи од утицаја на које се није смело ударати. Отуда је дошло до тога да су празником радње отворене као и да не постоји закон.

Други је узрок у томе, што сами трговци и занатлије не увиђају потребу ових школа. Они не увиђају време и прилике које су сада и које ће бити после њих.

Сем тога, ја ћу вам скренути пажњу на другу једну ствар.

Код нас бар у свима радњама главна је радна снага шегрти. Чим шегрт постане калфа, њега газда отпушта и узима новог шегрта. На тај начин калфе нису ни у стању да посећују школу. Газде имају више рачуна да држе шегрте и зато чим њихови помоћници дођу до веће плате, они их отпуштају. Ја сам видио у Обреновцу два младпћа који базају и запитао сам их што не раде. Они кажу. „Ишли смо у Београд али тамо неће да нас приме.“ Запитах их: што не иду куда даље, а

они ми одговорише: „Нисмо спремни.“ И они сад седе у Обреновцу и губе само време.

Сем тога, за време постојања школе, увидео сам и то, да сама омладина не увиђа потребу школе. Од сто уписаних ђака до краја године остало је свега три. Дакле и они сами не увиђају потребу школе, а на другој страни виде како живе њихове газде. Од јутра до мрака празником њихове су газде у кафани. Ви знате да млађи чине оно што виде од старијих, и онда није чудо, што су празником све кафанице пуне трговачких и занатлијских калфи. Нико се не само не сећа школе, него се не сећа ни да изађе где на чист ваздух. Пре подне су махом у радњама а после подне у кафани. И то је узрок зашто наша школа не може да напредује. Чим је синуло пролеће, одмах је школа пропала. Чим је био први сабор у околини, школа није могла да ради. Сви су ученици били тамо на сабору.

Дакле омладина, не увиђајући потребу школе, иде онамо где је воде њени господари, на уживања, која су махом за њих штетна за њихово здравље, штетна за морал и штетна за њихово образовање.

Мика Стојановић. Сем тога, господо, има још један, по мом мишљењу, јак разлог за што по унутрашњости не могу наше тргов. занатлијске школе да напредују. То је зато што немамо наставника. Ја видим овде расположење изасланика, који су читали реферате, да се у закон

унесе клаузула, да свако мора да пошаље свога помоћника у школу. То је лепа ствар само је питање да ли се може извести. Има места и вароши у којима то није могуће извести јер нема наставника.

Ми у Обреновцу нисмо могли наћи наставнике за стручне трговачке предмете. Има нас три учитеља три наставника. То је и могло да поднесе за први разред, али за други и трећи разред треба ђацима дати већа знања, али ми то не можемо јер немамо за то људи. За то ја налазим да је Београд. Тргов. Омладина у праву што неће да прима наше ученике у исте разреде. Немогуће је имати и план исти, и обим наставе исти. И то је један од разлога што тргов. занатлијске школе не могу да даду онакав резултат, као што дају Београд и Ниш. По мањим местима немогуће је због тога извести и обавезно школовање.

Ми морамо да сведемо број предмета на мањи број, а и обим наставе да смањимо, те да на што уредимо. Не можемо ми имати школе као Београдска Трговачка Омладина, јер Беогр. Тргов. Омладина има прве снаге. Ми пак у томе оскудевамо.

То су најглавнији разлози због којих код нас школе не могу да напредују.

Ми мислимо да би било најзгодније, да те школе не буду принудне јер је то немогуће извести. Ви знате да постоји закон о затварању радњи недељом и празницима, па се тај закон не

изводи. Исто је тако немогуће извести и принудне школе.

То треба да буду добровољне школе, да се упише онолико ученика колико хоће и то колико се упише да остане стално кроз целу годину да се школује, па ће временом, не силом него милом и остали прићи и уписати се. Почетак је сваки тежак с тога је по нашем мишљењу најбоље да се почне са мањим бројем ђака, са онима који хоће добровољно да уче, који ће целу годину у школи остати и свршити је, па ће после и они остали да увиде корист од школе, па ће се и они уписивати.

Међу тим принудним путем не могу се никакви резултати постићи. Учинимо оно што сам вам већ напоменуо, да кад дође први празник изостане извесни број ђака, други празник опет извесан број па кад и остали виде да се то може изостајати, онда изостану и они и тако после неколико празника нема никога. 6 маја ми смо имали свега три ђака. Три наставника — три ђака!

И прилике су у неким местима такве да је немогуће отворити школе какве треба да су. На пр. код нас је сада сезона. Ту је немогуће и господарима и млађим да помажу нашу идеју, јер имају пуне руке посла и у дућану и ван дућана. До новембра месеца апсолутно је немогуће отворити школу. Исто тако и лети настаје сезона и онда је немогуће да школа ради. Према томе школа би могла радити од 1. новембра па до краја априла.

Мало пре је један напоменуо да школовање треба да буде бесплатно. И ја сам тога мишљења, ђаци и иначе сматрају да им је школа наметнута па још ако их терамо да плаћају, неће нико учити. С тога би школарину требало по могућству изоставити.

Оно што мало пре један изасланик рече, да би требало да се законом заведе обавезно школовање — ја мислим да би законом требало само регулисати односе између млађих и старијих, дужности и права њихова, а држава, свакако, кад тај закон буде просишала, постараће се за школовање млађих свију врста занимања, јер она мора узети то у своје руке, а тргов. занатлијске школе треба да остану као приватне установе. Држава их може протезирати, али их никако не сме у закон унети као обавезне, јер држава мора да се стара да закон изведе до краја, а међу тим десиће се да ове школе негде не могу опстати и онда је промашен циљ закопа. Држава може унети у закон обавезно школовање, али то неће она извести. Она може само те школе да протезира.

Лепа је мисао, која је изнета овде: да све Трг. Омладине ступе у један савез. Али, ја бих додао још само то, да Беогр. Трг. Омладина жртвује нешто од својих материјалних средстава, па да с времена на време шаље своје изасланике у поједине Трг. Омладине, те да људе обавештавају. То ће бити од великог утицаја.

Ја сам то имао да саопштим као изасланик Обреновачке Трг. Омладине.

Председник. — Имао бих да кажем само неколико речи на говор г. изасланика, и то на онај део његова говора, који се односи на жалбе ђака из унутрашњости, што их Управа Беогр. Трг. Омладине не прима у исти разред наше школе.

Ти ђаци који се због тога жале греше.

Код нас нижи курс у школи траје 4. а виши 2 године, дакле, 6 година траје учење. Код нас је и сама настава много друкчија него у паланкама. Онај који дође из унутрашњости, треба да иде у први разред наше школе, јер за 6 година има довољно времена да стече потребно знање и да се што боље спреми за свој трговачки позив.

Што се тиче школарине, кад други неће да нам помаже, ми треба сами себе да помажемо. Нека сваки ученик заштеди од своје плате, па нека плати школарину; јер он учи за себе, да би био што спремнији и бољи трговац.

Наша школа наплаћује школарину прво, зато што је код нас врло велики број ђака — има их 700, а ове године уписаће се 800—; даље, зато што код нас предају јаке снаге: Судије Касац. Суда и професори Универзитета, а тим људима треба платити хонорар и, најзад школарина се тражи и зато, што се показало, да се многи уписују за чланове удружења, да неби плаћали школарину. Прошле године, н. пр. уписало се због тога њих 200 за чланове удружења.

Потпредседник Нишке Трг. Омладине Јован Костић. — Наша школа, господо, постоји већ 6 година. Број ђака и сувише је мали према величини вароши Ниша. Имамо свега 60 ученика, од којих ни половина не сврше школу.

Први је узрок томе неуредно похођење школе од стране ученика, које бива из два разлога: или сами ученици неће да походе школу, или их трговци у томе спречавају на разне начине. У првом случају требало би чешће слати извештаје господарима, па да они приморају своје помоћнике да долазе у школу; а у другом случају, државна власт на представку школске управе, требала би да казни сваког господара, који спречава ученику похођење школе.

Други је узрок непоштовање закона о затварању радњи.

Закон постоји, расписа има и сувише, али нема ко да их врши. Главна улица је затворена, а све остало отворено; па и у главној улици ко има ар-кашију, он продаје и недељом и празником. Кад би све радње биле затворене празником, онда би школа могла напредовати.

Трећи је узрок у томе, што је уопште неједнако уређење ових школа. Ми имамо друкчији програм и наставни план, Крушевачка школа друкчији, а Београдска опет друкчији. Зато кад који од наших ученика дође у Београд, он не може бити примљен у старији разред, ако је код нас свршио коју годину школе, јер се код нас не пре-

даје по оном програму по коме се предаје у школи Беогр. Трг. Омладине.

Зато треба уредити све школе подједнако. У мањим местима могу бити и комбиновани разреди а у већим местима да има више разреда и одељења.

То су дакле главни узроци, који коче напредак наше школе.

Потпредседник Чачанске Тргов. Омладине, Јован Радуловић. — Господа предговорници доста су говорили о узроцима који ометају развптак трговачко-занатлијских омладина уопште. Ја бих имао томе да додам само то, да је велика погрешка, што је у управама готово свих тргов. омладина најмање заступљен овај елеменат, ради заштите чијих интереса омладинска удружења треба и да постоје и раде. Тамо има најмање омладинаца; већином су тамо газде, господари, који сматрају, да су њихови интереси у супротности с интересима њихових помоћника.

Нека господа предговорници изнела су потребу доношења некаквог закона.

Ја се с тиме не слажем, јер ми већ имамо закон о затварању радњи у недељне и празничне дане, али га нико не верма, и онда је излишно доносити други закон, јер се и тај закон неће вермати.

Да вас не би заморавао, ја ћу сада изнети само оно што би, по моме мишљењу, требало учинити, да би се створила могућност за отварање трговачких школа у унутршњости.

Да се створи могућност за отварање трговачких школа по унутрашњости потребно је по мом мишљењу :

1., да се изменом правила омладинских онемогући, да у управни одбор улазе чланови, који нису трговачки или занатлијски помоћници у јакој сразмери од 1:3.

2., да се од државних власти захтева безусловно вршење закона о затварању радњи у недељне и празничне дане, а да би се ово *озаконовило*, замолити г. министра унутр. дела да забрани мерење земаљских производа на општинским вагама у дане, у које се радње држе затворене;

3., ставити у дужност свима омладинама шиљање извештаја беогр. тргов. омладини о томе да ли се радње држе затворене у одређене дане;

4., члановима трговачких и тргов. занатлијских омладина забранити ступање у службу код лица, које је три пута било кажњено због отварања радње у забрањене даче под претњом искључења из чланства за вечита времена и код свију омладина;

5., да се сваке године држе конгреси чланова трговачких и трговачко-занатлијских омладина на којима би се расправљала животна питања њихова.

На овај начин мислим постигло би се много ако не баш све што се жели.

Председник Краљевске Трг. Омладине Петар Богавац. — Ја вас, господо, нећу дуго морити.

Краљевска Тргов. Омладина послала је своје изасланике, који ће у њено име, казати оно што она мисли о овоме питању.

Краљевска Тргов. Омладина налази, да би најподесније за тргов. омладину било, да се уведе обавезна настава и с једне и друге стране. Да се у закон унесе да су господари обавезни давати своје помоћнике и момке у школу и да се пропишу казне за оне који би противно томе радили. Ја могу рећи да су код нас радње стално затворене у празничне дане, што је може бити, једини случај у унутрашњости.

Ја бих само напоменуо још нешто, што тера наше трговце да радње држе отворене и у празничне дане. То су сеоски дућани. Овакви сеоски дућани какви су данас просто иду на уништавање вароши. Отидите у те дућане па ћете видети да су они сортирани као и дућани у вароши. Ти су сеоски дућани и недељом отворени и онда и они по варошима морају то исто да раде. За то ја мислим да би тргов. омладина требала да постигне, да и за сеоске дућане буде обавезно да морају бити затворени у недељне и празничне дане. Иначе би они трговци по варошима шили на своју рођену штету.

То је мишљење и жеља Краљевске Трговачке Омладине.

Председник Врањске Трг. Омладине Пера Кушаковић — Ја вас, госнодо, нећу дуго морити, јер све што је у последња три реферата изнето,

обухваћено је много што шта што сам и ја мислио рећи. Напоменућу само по нешто о нашим локалним приликама.

Кад смо оснивали нашу трговачку омладину, ми нисмо имали Бог зна колико чланова, већ смо морали наћи начин, да заинтересујемо о и остале чланове да ступе у удружење.

Ми смо основали удружење пре 7 година, а одмах после 6—7 месеци и школу. Школа је почела добро напредовати и од тога доба па за све време ми смо школу непрестано имали.

Штампали смо објаве и тражили ђаке да се упишу. Мислите ли да је когод дошао? Нико. Шта смо знали да радимо? Ишли смо од дућана до дућана, од родитеља до родитеља и тражили да дају своју децу у школу. И ми смо успели да добијемо толико ђака, колико је потребно да школа почне радити. Лепо би било кад би могли сви шегрти и помоћници да сврше школу али, најзад, ми бисмо били задовољни и тиме, ако би сваке године 20—30 младих људи свршили школу.

Неко је рекао да треба тражити обавезну наставу! Па ми имамо обавезну наставу и за наше основне школе, па видите како се то изиграва и шта све родитељи чине да изваде своју децу из школе!

Од почетка оснивања наша је школа полако напредовала; али је било тешко ићи из дућана у дућан и тражити динар по динар и скупљати приходе, јер се не може ни тражити од наставника да бес-

платно, из патриотизма, раде и жртвују празнично време, кад треба да се одморе. Ми смо ишли из дућана у дућан и никад нисмо могли скупити суму која нам је потребна. Зато смо оскудевали у материјалним средствима и ми смо се онда обратили министарству народне привреде. Ово хоћу нарочито да напоменем, да видите, како и ту поред добре воље игра улогу и новац.

Ми смо нашим ђацима куповали и плајвазове и хартију и пера и мастило и све што им треба; и кад су родитељи чули, да деца могу посећивати школу, а да не морају куповати тај материјал, они су онда драговољно давали децу у школу. Било је случајева да господари нису хтели давати помоћницима да школу посећују, али ми смо били задовољни и са овим бројем деце. Помоћ од министарства привреде, која је износила 2000 дин. била је тако довољна, да је наша школа напредовала. Да нисмо тога имали, да смо се ослонили на купљење динар по динар, ми бисмо исто тако престали радити као и остале школе. Стога је наше мишљење, да би министарство нар. привреде требало да стави извесну суму новца на расположење искључиво за потпомагање недељно празничних школа. То би била тако мала сума да би се она губила према осталим издацима. Ми овде имамо око 25 трговачких омладина и ни за једну не би требала већа помоћ од 2000 динара. Нека наши посланици израде да се из буџета Министарства Народне Привреде или из Класне Лутрије изда сума

од 50.000 динара на ове наше школе, и онда ћете имати и школе пуне, и наставнике које ћемо моћи добро да наградио и који ће са вољом радити.

Дакле, највећа тешкоћа ће се отклонити ако се из класне лутрије ма на који начин буде дошло до суме од 50000 динара, да се та сума по 2000 динара подели свакој омладини. Међутим, каже се, да трговци држе отворене радње. Ако они то чине, довољно је нама неколицини отићи начелнику среском и окружном и рећи: „захтевамо да се ти људи казне.“ Кад он види, да неколико трговаца захтевају да се примењује тај закон иначе ће министру писати, он ће их казнити 2—3 пута, и тај је закон довољан да се радње затварају недељом и празником. Највеће тешкоће што наше омладине у унутрашњости не напредују, то је та материјална страна. Она се не може ни у будуће задовољити ако се буде динар по динар скупљао.

Треба тражити да та помоћ од државе дође Београдској Трговачкој Омладини, која би је раздала међу осталим омладинама и за 2—3 године имали би се бољи резултати.

О савезу трговачких омладина ја бих молио да се нарочито проговор и да се стави на срце Београдској Трговачкој Омладини да нас прими. Не тражимо ми да делимо оно што су они својим трудом и радом стекли, што је њима поверењем дато, али ми тражимо само моралну помоћ, коју смо и до сада имали, али то ће друкчије

изгледати кад организација буде спроведена. Нећу и не смем вас више замарити; све што је имало да се изнесе, ја мислим, да је изнето, и мислим да би се могло завршити овим говором.

(Живео!)

Пошћредседник Крагујевачке Трговачке Омладине Петар Тојаловић — Ја вас молим да изволите саслушати извештај крагујевачке трговачке омладине о узроцима не напредовања трговачких омладина у Србији.

ИЗВЕШТАЈ

Крагујевачке-Трговачке-Омладине, поднет у Београду збору изасланика свију трговачких и занатлијских омладина у Краљевини Србији, на дан 26 августа 1907. године.

Из досадањег искуства, које је Крагујевачка трговачка омладина исцрпела, узроци ненапредовања трговачких и занатлијских омладина код нас леже у следећем:

1.) Непоштовање закона о затварању радњи у недељне и празничне дане.

2.) Несавесност код појединих господара и мајстора који својим млађим не дају да посећују празничку Трговачко занатлијску школу.

3.) Несавесност код појединих ученика и помоћника који ову школу неће да посећују, јер не познају корисну вредност ове школе.

4.) Необавезна настава која би требала да буде законом загарантована као обавезна.

5.) Недовољна материјална средства код појединих омладина за издржавање својих школа.

То је у кратким потезима извештај Крагујевачке Трговачке Омладине, о појединим досадањим неуспесима за на-

предовање тргов. занат. омладина и њених празничких Трговачко занатлиских школа код нас.

За Крагујевачку Тргов. Омладину Изасланици

Потпредседник

Петар А. Тошаловић

Редован члан

Јездимир А. Милосављевић

Трговачки помоћ.

Петар Тошаловић. Ја ценим да би настава требала да буде обавезна, тако, где год је школованост и исправност, ту је и напредак у држави. Где су школовани и васпитани чиновници, ту и послови државни боље иду. Па тако треба да буде и код трговаца.

Наша држава, можда што нема материјалних средстава, а можда и што неће, не води довољно рачуна о васпитању трговаца, јер као год што је потребно имати способне и спремне чиновнике, исто тако је потребно да имамо способне и спремне трговце. Без разгранате и развијене трговине нема ни земљи напретка. Недовољна материјална средства су болест код свију наших омладина.

Неки трговци хоће да помогну нашој омладини а неки неће, а и они који хоће да је помогну, не помажу је довољно. За издржавање школе потребно је најмање 4—5 хиљада динара. Ја ћу у кратко да кажем сад о развијању наше трговачке омладине.

Наша омладина и школа, основане су пре 13 година, радиле су 4 године, а после тога су обуставиле рад због слабих материјалних средстава. Пре 6 година она је поново основана заузимањем трговаца и занатлија крагујевачких. Прве године је избацила око 100 ученика, а треће 80, четврте и пете — толико исто, а шесте године има 85 ученика. Успех није бог зна какав, али успех је ипак доста добар према средствима којима управа омладине располаже.

Хоћу да одговорим само на ово, што нека господа кажу, да би београдска трговачка омладина требала да прими ученике, који дођу из унутрашњости, у разреде у које треба. То би било само за трећи и четврти разред из нижег курса, али за виши курс ми немамо ни наставника, који ће спремати наше ученике. Ја мислим да би ми данас требали да донесемо овакву резолуцију:

1.) Да се умоли Краљевска српска влада и Народно Представништво, да поштри закон о радњама;

2.) да се умоли Влада и Представништво, да овим школама да извесну помоћ; и

3.) ја мислим да би требали да порадимо сви да заједнички деламо нашем циљу. Да сваке године шаљемо своје извештаје, и свака би онда омладина видела недостатке, или добре стране појединих омладина.

То је што сам имао да кажем.

(Живео!)

Председник Јагодинске Трговачке Омладине Давид Марковић. — Из извештаја и реферата појединих трговачких омладина види се, да је ова тачка дневног реда потпуно исцрпљена. У име јагодинске трговачке омладине изјављујем: да се солидарисhem са предлозима шабачке, ужицке, крушевачке и врањске трговачке омладине, и нарочито ударам на то, да треба остварити савез свију трговачких омладина, јер ће то бити једини точак за даљи развитак трговачких омладина. Ако створимо тај савез, можемо учинити све за унапређење трговачких омладина. Без тога не можемо.

С тога молим поштовани збор да пређе на следећу тачку дневног реда.

Милан Гачић. — Господо, мени је стављено у дужност, да поред извештаја, који вам је г. Качаник прочитао, проговорим још коју реч о препрекама, које сметају напредовању наших школа. Једна од тих препрека јесу и сеоски дућани, специјално у нашем округу, у околини: у Брусу, Александровцу, Трстенику, Ражњу и т. д. Да вам покажем какве сметње они праве.

Нашем сељаку душа је да недељом пазари. Немојте мислити да је он толико вредан на хоће да штеди време и да радним даном не долази.

Боже сачувај! Напротив, сељак у нашем округу лењ је. Код нас је сваки други дан празник. Мало мало па тек видите сељака у вароши. Празник је. Шта бива недељом? Недељом су сеоски дућани

у Трстенику, Брусу, Александровцу и осталим местима, који су сортирани као и мој дућан у Крушевцу, — сви отворени. Отишао сам једнога дана на крај вароши код једнога мога пријатеља и питао га: Је ли, Бога ти, што ти као млад човек не увидиш огромну корист од наших школа и за што та твоја два дечка не шаљеш у школу? — А он ми одговори: Све ја то знам, али, ето, отиди у Александровац, отиди у Трстеник, отиди у Брус, Велику Дренову и т. д. свуда ћеш наћи отворене дућане. Ти знаш нашег сељака. Он је душу дао да пазари недељом, кад дотера што да премери на општински кантар. Нека се забрани сеоским дућанима да буду отворени недељним и празничним данима, па ћемо их и ми затварати.

И ми смо људи и ми хоћемо да се одморимо у недељу. Ја ништа не губим ако затворим дућан у недељу кад га сви затворе.

И право човек каже.

Да видите како наше власти поштују законе. Александровац је мала варошица. Ту је седниште среског начелника, представника власти у целој срезу.

Александровац има своју општину и своје часнике. Стога тим часницима познат је закон о затварању радњи, ако није — онда је то жалосно. И шта видите? Тамо је пазарни дан у недељу. Тамо су недељом сви дућани отворени. Како онда могу наши трговци у Крушевцу да затварају радње и да шаљу ученике у школу?

Да пређем на сеоске дућане. Као што сам рекао, код нас у селу можете добити све што хоћете; и вунице и шамије, и памук и стакларију и гвожђарију и све. Ја сам чак у В. Шиљеговцу видео крагне и машине! Код нас су сеоски дућани тако *намениени*, да их свако друго село има. И они су сортирани свачим. У те дућане долазе и срески начелник и писари, ту купе дувана и виде све те ствари, које по закону не смеју продавати, и на све то ћуте. Најзад нису ни они криви. Нека буду баш и вољни да то спрече, они то не смеју да чине, кад знају да их једна сеоска клуподера, један обичап ћата, може преместити.

Пре две три године нама је то стање било толико догрдило, да смо се обратили депешом министру полиције. Кажемо: „На основу закона чаршија треба да буде недељом затворена, међу тим она је широм отворена. Подејствујте код надлежне власти да се то забрани!“ Мислите ли да је што било? Ништа.

Докле год се код нас не утврди ауторитет власти, дотле не може ништа бити. Докле год један обичан трговчић може да премести једног представника власи, дотле се неће ни овај закон поштовати.

Још нешто да кажем, премда ово што ћу рећи, не спада у делокруг данашњег нашег рада; ипак мислим да треба да се изјадамо и да кажемо, шта смета све нашем развићу. Постоје два велика зла која нам сметају.

То су: Офицirsка Задруга и Земљорадничке потрошачке Задруге. То су трговци без трговачкога права и без протоколисане фирме. То су трговци, који увозе робу без царине и који не плаћају ни Богу божије ни цару цареву. Интересовао сам се за те потрошачке задруге, па сам распитао код једног мог пријатеља, који је члан В. Шиљеговачке задруге.

Он ми је прочитао један члан, који од прилике гласи овако: „Задруге ће се старати да својим задругарима прибављају средства за унапређивање пољопривреде и поред тога набављаће им и животне намирнице као: со, зејтин, паприку и т. д.“ Па молим вас, кажите ви мени: Онај, који се бави куповином и продајом, је ли то трговац? Ја мислим да се он сматра за трговца и да подлежи одредбама трговачких закона. Али да би то они избегли, уметнули су један члан који каже: Задруга се не може бавити никаквим спекулацијама! Па молим вас кад један трговац нешто купи, па то прода, он мора да заради. То исто важи и за ове задруге.

Исто тако ради и офицirsка задруга. Ја, рецимо, имам доброг пријатеља официра и хоћу да купим револвер. Ја ћу њему да платим или ћу да узмем на његов рачун. И данас је офицirsка задруга отворила читаву трговину.

За то ја молим све вас, да имате то у виду, па да сазовемо један збор трговаца из целе Србије и да сви заједнички осудимо рад и официр-

ске задруге и земљорадничких потрошачких задруга. Нека раде и они ако хоће, али нека подлеже свима оним издацима, којима ми подлежимо, нека плаћају и царину и порезу, па им је онда до воље да нам конкуришу ако могу!

То сам имао да кажем.

Председник Пиротског Трг. Омладинског Клуба Димитрије Ђурић. — Поред већ изнетих узрока због којих је омладина страдала, код нас, у Пироту, треба поменути још и тај узрок, што наша омладина не схвата своју дужност; не уме да оцепи шта вреди школа, знање и спрема у свакоме раду, па и у трговини. Зато ми допустите, да у кратким потезима изнесем како су пролазиле наше школе.

Почећу са школом која је отворана била иницијативом државном; т. ј. добила је државну помоћ, бесплатне наставнике, па чак и материјал. Та школа, која је отворена била 1905. године, радила је до маја месеца 1906. године; али при крају те године, ђаци су чинили злоупотребе с добивеним материјалом тако, да је сав материјал исцрпљен, те се школски рад није могао довршити. Међутим, октобра месеца 1906. год., кад је поново вршен упис, јавило се свега 6 ђака и школа није могла функционисати. Ускоро затим та је трг. омладина морала да ликвидира.

Затим се јавља трговачка читаоница, иницијативом неколицине пиротских младића, који су створили и недељно-празничну школу, и то је

трајало свега 2—3 недеље. После паузе од две године појављује се пиротски омладински клуб 4. септембра 1905 год. И тај клуб није био боље среће, јер је морао пропасти. Покренут је био и један лист — „Гласник пиротске трг. омладине“, али је морао престати после два броја због недовољног броја претплатника.

Данас постоји омладински клуб и броји 45. чланова; кроз која дан биће отворена и недељна школа; али ја мислим, да ће и она бити исте среће као и оне раније.

Дакле, поред осталих узрока, који чине да наше школе не напредују, и тај је код нас у Пироту, што родитељи и омладина не схватају своју дужност. Држава треба да обрати што већу пажњу на Пирот, разуме се уз помоћ и сарадњу трг.-омладине, јер Пирот грца у пропасти својој.

То сам имао да кажем.

(Живео!)

Пословођа Негошинске трг. омладине, Стојан Божиновић. — Ја немам ништа против тога да се те школе отворе, јер је то веома корисно.

И ја сам био ђак те школе али само две године, јер је школа после прекинула рад. За мене би било много корисније да сам свршио ту школу. Ја имам данас своју радњу, и у њој радим како ја хоћу и како Бог хоће.

Ја ћу вам само то рећи, да не треба тражити да се добровољно обнове школе, већ то мора ући у закон. Школе добровољно створене биле су

увек кратког века. Сем тога, треба законом забранити трговање са свима артиклима по сеоским дућанима. Докле год не буде донет закон о радњама, неће бити ни школа, нити ће се радње затварати недељом и празником.

Изасланик Ваљевске Трг. Омладине Бошко Борђевић. — Овде је, господо, доста говорено па ћу стога ја да кажем само неколико речи.

И ја се слажем с тиме да посећивање школе буде обавезно, ну с тим, да се не примају деца која нису свршила четири разреда основне школа.

Даље, требало би у закону о радњама да се определи, ко може да буде трговац, јер су код нас у унутрашњости ти појмови непречишћени. Код нас су дошли у управу тргов. еснафа људи, којима је само стало до дијурни, па су натерали све по чаршији и пиљаре и пекаре и све остало да изваде трговачко право. Ја сам, дакле, за то, да се у закону тачно определи ко може да буде трговац.

Пало је овде речи, да полиција не може да нареди, да се дућани недељом затварају. То не стоји. Ми смо прошле године подејствовали код полиције, те су сада сви дућани у недељне и празничне дане затворени. Међу тим после сам видео н. пр. у Лазаревцу да су сви дућани отворени и то јавно. Код нас бар ако се пазари, онда се то чини на „ар-капију“, али у Лазаревцу то чине са свим отворено.

То је што сам имао да кажем.

Председник Пожаревачке Тргов. Омладине Сава Мирковић. — Ја ћу бити врло кратак. Нисам спремно никакав говор нити резолуцију. Све што су господа предговорници казали ја се с тиме потпуно слажем. И ја бих имао да замолим, да се постарате, да се закон о затварању радњи што строжије врши а да се он распростире и на сеоске дућане, јер шта вреди што ми по варошима и варошицама затварамо радње, кад су оне у селима отворене.

Панџа Качаник. — Пре него што бисмо приступили доношењу резолуција имао бих још неколико речи да кажем.

Г. изасланик из Обреновца рече, како је и наша омладина нехатна и немарна. И томе, господо, има узрока. Наши младићи, као што знате, долазе у радњу са врло мало спреме, са 3—4 разреда основне школе, врло ретко са 2—3 разреда гимназије. И оно мало што су у основној школи научили, кад су ступили у радњу, заборавили су. Увидео сам, да је једно велико зло код наше младежи, што оно нема апсолутно никаква појма о своме бићу, шта оно има да буде. Ми смо и томе нашли лека посредством једног наставника гимназије, па то можете и ви да учините. То је: да смо у наставни план унели моралне поуке. Оне су врло нужне за нашу децу. Наш ученик треба да зна свој положај према господару, он треба да зна чему има да тежи, да прво буде шегрт, па калфа, па најзад да постане и добар трговац.

Кад постане добар трговац и добар грађанин он ће умети и своје млађе научити да то буду.

Дакле, моралне поуке су врло корисне и њих би требало унети у наставни план.

Миша Стојановић. — Хтесо сам само да напоменем, да под затварањем радње не треба разумети само затварање с поља, а унутра да су отворене, него да то треба разумети тако: да радње буду са свим затворене и с поља и унутра, тако да се никаква продаја у њима не може вршити, а помоћници да буду потпуно слободни.

Хвала господину што је обратио пажњу на мој говор и лепо је напоменуо, да треба и моралне поуке унети у наставни план. То је потребан предмет и њега има у другим школама, али ја сам скренуо вашу пажњу на то, да млађи чине оно што виде од старијих. Пример је највећи васпитајач. Оно што се види то се прво прими, па после оно што се чује. Наши млађи виде како старији проводе време у кафани, па мисле да је то добро. Видели сте мало дете, како прави цигаре од дрвета па пуши. За што? За то што види од старијих, да они пуше. Свако је дете склоно да подражава старије. Можемо увести и моралне поуке и треба да их уведемо, али и старији треба да буду такви да претходе примером, а то ће бити онда, ако помоћу школе што више и што јаче утичемо на омладину, да буду људи, који ће светлети својим примером и поучавати друге.

Председник Св. Ранковић. Господо, Наш стари осведочени пријатељ и дугогодишњи наставник наше школе г. Бор. Б. Тодоровић, директор Срп. Краљ. Тр. Академије моли збор, да му дозволи, да изнесе своје гледиште.

Чујмо. (Живео.)

Директор Трговачке Академије, Борислав Тодоровић. — Поштована господо, као гост ове ваше конференције замолно сам г. Председника да, пошто г. г. изасланици буду готови, кажем коју реч.

Овде је изнето толико лепих разлога и навода о стању наставе ваших школа по унутрашњости, да је то доиста драгоцен материјал за оне, који буду то сређивали и уређивали, да се тиме користе. Све је речено, и тешко да ће се моћи још штогод рећи. Али што и није можда спадало у ваш круг, то сматрам ја за потребно да напоменем, а то је она морална страна, која је мало дотицана у овом вашем раду.

У школи овој треба гледати четири ствари: ученике, наставнике, господаре ученичке и време. Те четири ствари уређивати и доводити у склад, то и није задаћа ове конференције. То се најбоље може извести, ако се буде основао савез омладинских дружина у целој Краљ. Србији, који би уређивао и сређивао све оно, што се односи на циљ школовања, а нарочито би радио на томе, да се омладини омили школа.

Ја нећу да помињем оне принуде, законске

административне ствари. Ја хоћу да поменем оне моралне. Може се наставом утицати да ученици заволе школу. Понашањем лепим према њима, подесном методом предавања и занимљивим предавањима могу се ученици задобити, да боље прилежније и марљивије посећују школу. Даље, може се учинити код газда, да они буду попустљивији према својим млађима и пуштају их у школу, ако се, с друге стране, и млађи науче да буду према својим газдама радљивији, пажљивији и марљивији.

Наставници су врло важан фактор. Мало ће бити наставника, који су спремни за ту струку; зато ће се морати удесити тако, да се они, који желе бити наставници у тим школама, позову да прођу кроз један курс, у коме ће изучити оно, што треба трговини и трг. омладини, јер свака радња захтева нарочити начин рада.

Што се тиче времена, и то је тешка ствар.

Кад калфе и шегрти 6 дана раде, тешко је да се седмог дана не одморе. С тога је у многим земљама заведено, негде добровољно, негде обавезно, да се једанпут или двапут недељно и радним данима иде у школу: једанпут изјутра пре отварања радњи, а други пут увече, кад се радње затворе.

Дакле, треба прво удесити примамљиву, интересантну наставу; затим, спремити подесне наставнике; даље, утицати на газде и господаре, да добровољно пуштају ученике у школу и најзад, прилагодити време. [Све се то не може извести

као што треба од једном, већ постепеним радом. А то би могао извршити само савез тргов. омладина, у који би ушли изасланици и чланови омладинских удружења из целе Србије.

Ја желим, господо, успеха вашем раду, и мислим да неће бити никога у нашој отаџбини, који се неће радовати томе успеху. (Живео!)

Александар Динић. — Ако се не варам, господо, ја први од трговачких помоћника узимам реч на овоме збору представника свију трговачких омладина наше отаџбине. Зато вас молим, да ме пажљиво саслушате и да ми не замерите, што ћу у извесним својим опажањима бити једностран, јер ја као члан тога реда, чији сте ви представници, знам и све препоне које стоје на путу напредовања наше омладине.

Ја сам збиља био у раду сретан, јер се све те непогоде нису на мени примењивале, но ја нисам стао на томе, што је мени добро да мора и целом свету тако бити, већ сам посматрао моје другове и тим посматрањем дошао сам до овог закључка: Да је највећи узрок ненапредовању наше омладине *непојимање господара о користи образовања својих посленика*. Нису криви помоћници, а још су мање власти криве, и понављам и стоти пут нису криве власти, већ господари, они треба да упуте свој патриотизам на то, да спреме добар кадар српских трговаца, који ће достојно носити заставу српске трговине.

Ви читате сваког дана из јавног гласила позив

родољуба на упис акција какве банке, али сте врло мало читали позив неколицине патриота за отварање стручне школе ради васпитања свога подмлатка!

Ми не тражимо да нас у великој мери материјално потпомажу, ми ћемо међусобно створити средства, но дајте нам ви моралну помоћ, допустите само својим млађима да уче школу, а који од млађих не појми важност школе, нагнати га или саветима или силом — па тиме ћете учинити подмлатку највећу услугу — омладина ће вам захвална бити.

Како се из живота види, да се свака друштвена класа бори за бољи живот и када знамо и то, да се у борби за бољитак не бирају средства, већ се права силом задобивају, онда зашто би ми та своја права силом задобивали, кад можемо споразумом, а споразум кућу гради.

Ја мислим, да вас, господо изасланици, нису руководиле просте формалности, да из свих крајева наше отаџбине на позив наше омладине дођете; већ су вас руководили племенити осећаји, да помогнете нашој омладини и да је упутите да постане оно, што вам у своје време нису дали прилике да постигнете, те да у борби живота као победиоци изађете.

Они који не воде старање о лицима, која су им непосредно придодата, која су им најближа, ти су непријатељи човечанства, од њих не може очекивати добра ни друштво ни држава, а њих

ће увек пратити проклетство оних, чијој су срећи на пут стали.

Као што се учитељима предају деца да их васпитавају, тако родитељи предају своје синове трговцима и занатлијама да их обуче трговини и занату, да им дају она знања која ће им у животу требати и да их упозоре да науче оно, што они нису могли и што је за њих недостатак у животу.

Када погледамо индустрију која је на врхунцу свога напредовања, ту видимо да човек са малим образовањем не може да продре, не може да живи бољим животом, већ само да аргатује. А када трговина, култура и индустрија тако гиганским кораком иду, нама се већ у скорашњости приближују дани, када ћемо кукати за прошлошћу, коју нисмо умели корисно да употребимо.

Трговац у свом млађем не треба да гледа само слугу — но већ у њему треба да гледа заменика свог, јер и тај млађи његов је створ божији, и он има своје захтеве и о њему треба водити старање.

Да бисте видели како други културни народи мисле о овим школама ја ћу вам прочитати неколико редака из Трговинског Гласника од нашег дописника из Немачке:

„Пред тим очигледним, неоспорно повољним резултатима академских ишудија, умукли су свеколики противници и критичари теоријског образовања трговачког реда и обратили су се у

одушевљене поборнике Трговачких Великих Школа. Милина је читати изјаве, које сад, власници великих фирма и светских кућа, дају трговачким коморама о оним својим млађима и службеницима, који су своје практично трговачко знање, доунили продужењем свог образовања на академским предавањима тих школа. Те велике газде пишу сад, чисто са неким поносом и унутарњим задовољством, о својим помоћницима.“

Тако мисли велики културни Немачки народ и види се, да је тај правац дао Немачкој да готово највећи број светског трговачког бродовља носи немачку заставу и шири своју трговину. А трговина у немачкој је на врхунцу, као што сте из прочитаног вам дописа чули, они се поносе образованошћу свог подмлатка, а ми? Ми седимо скрштених руку док сретни народи и њихова трговина продиру у нове пределе, а дозволите ми, да има још конзервативаца нарочито пмућније класе која вели „и ја нисам учио ништа па хвала Богу имам,“ а када се искупимо да се посаветујемо шта је узрок томе злу — зашто нам подмладак не стоји на оној висини на којој би требао бити онда сви из гласа привичемо: *власти су криве*. Не поричем да су у доста случајева и власти криве али у већој мери трговци јер све стоји до њихове добре воље.

Не може ту власт ништа ако нема добре воље. Зато апелујем на вас господо власници да кад се будете вратили својим кућама порадиште да се

постигне оно, чему ми тежимо и ради чега смо се сакупили.

И држава која треба да притекне у помоћ оваквим установама, слабо води рачуна о нама и перадо даје икакве помоћи — Ја се сећам да је у своје време укнута помоћ недељним и вечерњим трг. школама а дата је глувонемим — треба и њих помоћи, то је хумано, али је у овом случају помоћено стотици од којих ни држава ни друштво неће имати користи, а учињена је неправда хиљадама, који ће због тога у будућем животу имати да се боре са незгодама више, но глувонемци са својом несрећном судбом.

Поново вас молим, господо изасланици, порадите сваки у своме месту, да се наша трговачка младеж спреми за достојне утакмичаре у светској трговини, не чекајмо дванајести час када нас околности на то нагнају, већ радимо постепено а ви представници трговачке младежи који се будете старали о њима и њиховој срећи, својим радом сазидаћете себи код омладине спомен захвалности кога ни векови порушити неће.

Председник. — Молим вас да саслушате и моје погледе на ово питање.

Као председник нашег удружења ја пратим одавно рад школе. Г. Динић је млад човек, па му се мора опростити. Он каже да су трговци криви што не могу школе да опстану, а власти нису. Напротив.

Ја сам више пута ишао код господина Мин.

Ун. Дела и код начелника и тражио да се поопштри закон о затварању радњи. Ништа није помогло. Најпосле сам морао да припретим једноме начелнику, рекавши му: „Ако ви не поопштрите тај закон, ми ћемо унети сталну рубрику у Тргов. Гласнику, па ћемо вас сваки дан позивати на поштовање закона.“ Он ми је на то одговорио: „Урадићемо што се може; ми кажњавамо и т. д.“ И доиста сутра дан изашла је у Српским Новинама наредба, али која вајда, кад полиц. власти неће то да изврше. Заиста, има велики број трговаца који пазарују наоколо у празничне дане и који су узрок, што њихови ученици не иду у школу. Али власт је крива што то не спречи, кад има закон у рукама.

Даље г. Динић каже: да нису криви ученици. Криви су и они, а ево зашто! Београдска Трговачка Омладина основана је пре 25 година, основали су је наши велики пријатељи Тодор Михаиловић, Коста Ризнић, Марко Вулетић, пок. Милорад Николпћ и други. Они нису мислили, да отварају школу играња, него су створили удружење, па читалоницу, па школу и т. д. А шта видимо данас? Данас видимо некакве забавне клубове и друго.

У Београду има 1000 радњи а 5000 трговачких помоћника. Међутим, у школу се уписало свега њих 700. Има, можда, неких, којима не дају господари; али шта је с другима? Има кривице и до полиц. власти што не извршују за-

кон, а има кривице и до тргов. помоћника. Зато смо се и сакупили овде, да порадимо, да се томе злу стане на пут. Дакле, има кривице са разних страна и то би требало поправити.

Што се тиче давања помоћи нашим школама, требало би да г. Министар нар. привреде одреди помоћ оним школама, које траже помоћ. Јер кога ту помажу влада и држава? Помажу трг. помоћнике да се спреме, те да буду што бољи и образованији трговци, како би што више користили својој земљи.

С предлогом о савезу свију омладина ја се слажем, а мислим, да се цео управни одбор слаже с тиме, да се оснује један савез и да се бар једнапут годишње састајемо и договарамо о свему што је потребно. Требало би да се и трговци једном у години састају и посаветују о својим недаћама, јер нас нико не верма и неће да нас пита и чује ни зашта. Од нас се само траже намети и, кад треба, добровољни прилози.

Г. Динићу бих имао да кажем још ово.

Он упоређује Немачку са Србијом. О томе је сасвим излишно говорити. Немачка постоји од пре хиљаду година, а Србија се колико јуче ослободила од Турака.

То су моји погледи на цео данашњи наш састанак и све ове говоре који су овде пали.

Михаило Кандић. — И ја сам хтео да кажем неколико речи, али прво ћу прећи на рад Беогр. Трг. Омладине. Истина, морам признати,

да омладине у Србији нису уродиле жељеним плодом, али Беогр. Трг. Омладина и њена школа корачала је тако, како ниједна друга није корачала.

Пре 19. година састало се неколико људи, да се посаветују и договоре како ће помоћи тргов. помоћницима, трг. подмлатку. Ти људи створили су ово што данас имамо. И кад је тако, онда морамо признати, да је Беогр. Трг. Омладина и њена школа корачала таквим напретком, да јој се само може честитати.

Ми хоћемо да сравнимо Србију са Француском, Немачком и Енглеском?! Представите себи колико векова постоје те државе, а колико има година од како се Србија ослободила од турског ханцара. Помислите и то, да Србију чека и ослобођење оне нејачи наше, која под туђином још плаче, па онда пређите на друге ствари. Све се одједном не може створити, већ сложним, поступним и постојаним радом.

Ја се потпуно слажем с оном господом, која кажу, да овај закон о радњама треба да буде обавезан подједнако и за господаре и за помоћнике, те да и једни и други имају и сва права и све дужности.

Друго, потпуно сам сагласан с тиме, да све корпорације трговачке омладине у Србији буду везане за Беогр. Трг. Омладину, те да сваке године имамо пред собом један програм рада, како бисмо постигли што више успеха.

Што се тиче материјалне помоћи државне,

ја је никада не бих тражио. Материјална помоћ државна све нас скупо стаје. Поменућу вам само један пример, а можда сте га и ви читали. Државним буџетом предвиђено је 30—35 милијона на одржање чиновничког рада у Србији, а 1,500.000 динара на одржање заната и трговине и привреде у Србији. Видите, колико малена цифра према једној онако огромној цифри. Па мислите ли да то води напретку? Никако. Србија прво мора потпомагати привреду и трговину и онда тек може рачунати на бољитак свој. Иначе неће пожњети жељени успех.

Од тих 1,500.000 динара Србија не може апсолутно ништа постићи у привреди и трговини. Па мислите ли да ће се од те суме помоћи омладина у Србији? Том сумом не могу се задовољити ни земљорадничке задруге наше, које продају све оно што не треба да продају. За то мислим, да не треба никако да тражимо помоћ од државе, јер ће нас, верујте, врло скупо стати.

Што год будемо радили, радимо сами и онда ћемо бити сами господари, а нећемо имати татора одозго, који ће нам рећи: радите овако или онако.

Ако сами радимо, верујте, да ћемо пре све створити. Зато сам мишљења да порадимо да се у закон о радњама унесе све што треба, и онда сви изасланици из Србије треба да пораде код својих посланика, да све оно што не ваља буде избачено из тога закона, а све оно што је добро, да се унесе у тај закон. („Живео!“)

Павле Кара-Радовановић. — Важно је питање које нас је данас сакупило, и ја сматрам за потребно, да скренем пажњу на једну необично важну ствар, која се данас чула од људи из свију крајева наше отаџбине, и најмеродавнијих људи, који су то могли тачно да провере и констатују, да је то истина.

То је: да државне власти не врше своју дужност, онако, како им земаљски закони налажу. Донет је закон о затварању радња само у тој намери, да се могу подићи занатлијске и трговачке школе за васпитање трговачке и занатлијске омладине. Треба се помирити са мишљењем, да сва зла у овој земљи долазила су, долазе и долазиће до онога дана, док у слободној професији не буде јаке интелигенције, која ће моћи нагнати свакога да ради онако, како је корисно за опште добро.

Ја вас молим да се при доношењу одлуке нарочито удари гласом на то, да је из свих градова наших константовано: да државне власти не врше своју дужност како треба и да се категорички затражи, да их у будуће врше, и да се замоли г. изасланик министарства привреде, да своме министру саопшти ово што је овде чуо.

Узрок за што се школе не похађају и не напредују изнет је овде врло лепо и од људи, који знају те прилике, и ја мислим, да све те случајеве треба средити на саставити један план буду-

ћега рада, да се постарамо да оно што до сада није ваљало у будуће ваља.

Ја сам сматрао за потребно да устанем и нагласим, да у резолуцију нарочито уђе то, како државне власти не врше своју дужност онако, како им закони налажу.

Живојин Лазаревић. — Доста су овде говорили о неприликама, које се стварају ученицима. Али ово није. Ја сам ђак трговачке школе београдске трговачке омладине и ево има пет година како посећујем школу. Наша школа нема уџбеника. Наставници говоре, а ми морамо да пишемо. Кад ћу ја да се спреим, кад ћу из тога да учим преко недеље кад наставници још захтевају, да се то на чисто препише.

Председник. — Ви говорите о унутрашњим стварима школским, а то није на дневном реду. То сте могли говорити кад је била ванредна скупштина наша, а сада говорите о томе: за што ученици не похађају школу.

Живојин Лазаревић. — Ја сам то изнео зато, да изнесем како је потребно да школе имају уџбенике и ако је могуће да за све школе буде један уџбеник.

Изасланик Занати. Савеза Милан Марковић столар.—Господо, видео сам да ће бити данас говора о узроцима непохађања трговачких школа и таме је ствар као занатлију заинтересовала и дошао сам на овај збор, да чујем какви су разлози и сметње што ученици не похађају школе. Ја потпуно примам извештаје свих изасланика трговачких омла-

дина из унутрашњости, али ћу и ја да напоменем, што сам у животу могао запазити шта је узрок.

Ми окривљујемо и омладину, што неће да учи и господаре, што не пуштају омладину и власт, да су они криви.

Не, господо, сви смо ми криви колико год нас је у овој земљи. Нигде, можда, у свету нема тако способних људи да изигравају школе, као што их има у Србији. Зато ја кажем да има кривице до свију нас. Ево ја ћу прву кривицу да упишем трговачком подмлатку. Ви имате данас један збор, на коме треба да се пронађу узроци за што школе не напредују, а у исто време у сред Београда, код Такова, је тако исто збор трговачких помоћника, коме је циљ, да се не доноси закон о радњама и који је може бити био много посећенији него овај овде.

Исто тако наш кафански живот јако је развијен, никакав се посао не свршава у радњи него се преноси у кафану и кад треба да посећујемо зборове и школе, ми посећујемо кафане. И ако закон забрањује да се радње држе отворене празником, ми то изигравамо. С поља их затварамо, а изнутра отварамо.

Ја се потпуно слажем са својим пријатељем Павлом Кара-Радовановићем, да треба један пут у Србији да завлада тај ред, да се поштују закони какви су да су, док су у сили; а ако не ваљају онда да сви устанемо и да их мењамо.

То је што сам имао да кажем.

Председник. — Ја мислим да је доста говорено (Доста.)

Сад је потребно да изберете 6. лица, која ће саставити одлуку или резолуцију. (Чује се: кандидујте их ви).

Ја предлажем: г. Перу Кушаковића, председника врањске тргов. омладине;

г. Панту Качаника, потпредседника Крушевачке тргов. омладине;

г. Милисава Митровића, управника наше трг. школе;

г. Михаила Ђурића, трговца;

г. Владу Цонића, и — мене — Спасоја Ранковића. (Примају се.)

Има један предлог г. Кушаковића, да се цео овај данашњи наш рад оштампа у једну засебну књигу.

Ја немам ништа против тога ако само збор то усвоји, пошто господа стенографи и иначе бележе све што се говори.

(Усваја се)

Петра Кушаковић. — Ја сам мислио, да треба овај наш рад оштампати у засебну књигу, како би и остали наши пријатељи могли видети шта је све урађено по овоме збору.

(Прима се.)

Председник. — Управни одбор ће водити рачуна о овој одлуци и извршиће је.

Владимир Цонић. — Ја у име другова, који су изабрани да саставе резолуцију, благодарим, али

само бих учинио један мали предлог. Нама треба данас мало времена да саставимо резолуцију. Зато ће добро бити, да закључимо овај данашњи скуп, а после подне имамо и иначе предавање г. Владимира Савића, па пред самим предавањем можемо прочитати резолуцију. Сад би незгодно било, да се даје одмор ради састављања резолуције, јер је већ доцне.

Председник. — Кад мислите да се прочита резолуција пре предавања или после?

Владимир Цонић. — Ја мислим пред предавање. Господа ће и иначе доћи овде пред пет часова.

Председник. — После подне држаће предавање о Лондонској изложби пријатељ нашег удружења а члан изложбеног одбора г. Владимир Савић.

Предавање ће бити врло интересантно.

Зато што је видео, да ће овде бити скуп свију трговаца из Србије, он је хтео да упореди наше изложбене предмете са предметима Црне Горе и Бугарске.

Зато вас молим, да дођете после подне на предавање, које ће бити врло корисно и интересантно.

Пре закључења овога збора ја благодарим понова свима изасланицима трговачких омладина из Србије, што су у оваком великом броју дошли на данашњи збор.

Тако исто благодарим г. Министру нар. при-

вреде што је послао свога изасланика, те да чује шта тишти и омета напредак наших омладинских школа. Тако исто благодарим г. Тодоровићу директору Трговачке Академије, што је био тако добар те је на наш позив као гост дошао и држао један леп говор. У исто време благодарим и оснивачима нашег удружења, г. г. Тоши Михаиловићу, Ризнићу и Павловићу што су увеличали својим доласком наш збор и чули, шта све омета напредовање наших школа.

Милан Гачић. — Да би овај наш први састанак остао што дубље у успомени, ја предлажем, да се сви изасланици трговачких омладина после подне сниме, с тим, да свака омладина набави за своју читаоницу слику а и сваки за себе.

(Конференција због краткоће времена не усваја предлог г. Гачића.)

Председник. — После подне ће се закључити овај збор, пошто се донесе резолуција и пошто се она прочита. А сад, господо, да вам напоменем ово: Пошто је данас први пут да се трговци омладинци састају овде и упознају, то је Управни Одбор Београдске Трговачке Омладине решио, да приреди данас скроман заједнички ручак, те да се што боље упознамо и да се сваке године састајемо у братски загрљај.

С тога вас молим, да одемо сад заједно код Коларца на ручак, а после подне да дођемо овде у четири часа. (Прима се.) Онда ћемо доћи после

подне, да донесемо заједничку резолуцију и на предавање. А сад вас молим да сви заједно одемо код Коларца.

(Живео !)

У 3 часа по подне настављен је рад.

Председник. — Господо, одбор за израду резолуције изабран од стране збора, свршио је свој посао, и молим вас да изволите саслушати резолуцију.

Пословођа. — Прочита резолуцију:

РЕЗОЛУЦИЈА

*Конференције Београдске Трговачке Омладине и изасланика
Трговачко-Занатлијских Омладина из Краљевине
Србије на дан 26. августа 1907. год.
У Београду*

Конференција је саслушала на свом првом састанку реферате и говоре одређених чланова овдашње и чланова изасланика трговачко-занатлијских омладина из земље о узроцима, који ометају напредак недељно-празничних трговачких школа и о мерама за бољи развитак знања и образовања трговачког подмлатка па, је одлучила:

1. Да се умоли Министар Народне Привреде, да се као надлежни постара преко Мин. Уну-

трашњих Дела за тачно извршење закона који важи о затварању тргов. радњи у недељне и празничне дане; и сваког најстрожије како у градовима тако и у другим местима казни за ово **неизвршење закона**. У опште да се у овим данима не сме никакав трговачки посао обављати.

2. Да се престави Министру Народне Привреде да је потребно, да у пројекту закона о радњама, који ће се сад поднети Народној Скупштини на одобрење, унесе у закону обавезна настава за све трговачке и занатлијске помоћнике и ученике почевши од ове 1907. године с тим, да се овима не може дозволити протоколисање фирме код суда, ако немају поред осталих докумената и сведоџбу о стручном трговачком образовању.

3. Да се умоли Краљев. влада да се одмах почев од ове године, свима трговачким и трговачко-занатлијским омладинама где постоје недељно празничне трговачке школе, осим школе Београдске Тргов. Омладине, одреди годишња потпора од 2000 динара.

4. Да се уреди наставни програм који би био једнообразан за све недељно-празничне школе у земљи према местним приликама, у коме циљу сваке године има се један пут састајати конференција свију изасланика земаљских у Београду на којима ће се претресати резултати постигнути у школама и на претку трговачког стручног образовања.

5. Да се умоли министар војни, да дозволи скраћени рок службења у војсци оним свршеним ученицима недељно-празничне школе, који буду успешно свршили 4 разреда ове школе.

6. Умољава се Управни Одбор Беогр. Трг. Омладине да он изради предлог према овој резолуцији о свима овим тачкама и постара се о њиховом извршењу код надлежног министра.

П. К. Кушаковић

Председник Врањске Тргов. Занат. Омладине

Панта Н. Качаник

Потпредсед. Крушев. Трг. Занат. Омлад.

Владимир Цонић

Милосав Митровић

Упр. Трг. Шк. Беогр. Трг. Омладине

Спасоје Н. Ранковић

Председник Беогр. Трг. Омладине

Председник. — Господо учасници на збору, чули сте резолуцију. Слажете ли се са овом резолуцијом? (Слажемо се.)

Господо, закључујем данашњи наш збор. Хвала изасланицима из свију крајева Србије који су данас у великом броју дошли, и дај Боже, да се идуће године опет састанемо у ово доба и на овом месту.

Закључујем седницу данашњег збора и молим вас, да саслушате поздраве послате збору. (Живео.)

Пословођа. — Чита поздраве:

Београдској Трговачкој Омладини Београд.

Из Јагодине

Члановима нашег Удружења и удружења из Србије честита данашњи заједнички рад и жели сјајан успех.

Стојадин Јоцић

Из Чачка

Честитамо рад изасланика. Молимо да интереси трговачког подмлатка буду правилно заступљен.

Трговачки помоћник

Заједнички рад са свим трговачко занатлијским омладинама из Краљевине Србије на општем добру трговачког подмлатка искрено честитамо и поздрављамо збор.

Омладини Чачанске

Омладине

Из Ужича

Племените покренуте идеје које се данас имају остварити у корист трговачко-занатлијских омладина ми омладинци

свесни огромног значаја њиховог по нас придружујемо наше жеље за њихово остварење и поздрављамо изасланике са

Живели

Драгиша Марковић, Вукоман Божановић, Борисав Удовичић, Чедомир Кнежевић, Раденко Беловић, Живојин Јокић, Борђе Пашић, Милоје Мојићевић, Павле Зириковић, Вукадин Селаковић, Милан Дробњаковић.

Г. Милановац

Честитамо рад желећи да уроди плодним плодом братско поздравље.

Г. Милановачка Тргов. Омладина.

Пожаревац

Први земаљски скуп трговачке омладине поздрављамо са жељом да ваш данашњи рад буде користан по нашу трговину. Да живе пијонери Српске трговине. Да живи Србија и Српство.

Михаило Маринковић, Светозар Марковић.

Зајечар

Данашњи заједнички збор изасланика свију омладина поздрављају се жељом да се започета мисао оствари на општу корист.

Зајечарска Трговачка Омладина.

На овом месту доносимо неколико писама, која смо добили из унутрашњости поводом сазива ове прве конференције свих трговачких и трговачко-занатлијских омладина Краљ. Србије.

Ужице 24 Августа 1907 год.

Београдској Тргов. Омладини

Београд

Вашим лепим покренутим идејама желите поћи у борбу против свих данашњих тешкоћа које се с дана на дан све више појављују и стварају јаку препреку чвршћем темељцу трговине и њеном бољем развићу. А те се тешкоће најбоље могу увидети у унутрашњости; јер је трговина пала на најнижи степен свог развића, што долази отуда, што се сада наша трговина већином налази у не спремним рукама.

Неколицина нас Омладинаца Ужич. Тргов. Занат. Омладине немогосмо одолети а да из дубине својих млађаних срдаца не поздравимо заузимљивог Вашег председника Г. Спасоја Ранковића и све из унутрашњости изасланике, који имадоше част бити избраници за решавање неодложног питања о тргов. занат. школама.

Живили нам мили другови, који упућујете Омладину на прави пут.

Са највећом понизношћу

у име свију

В. Ј. Божановић

Чедомир И. Кнежевић

Обреновац

26 Августа 1907 год.

Трговачкој Омладини

Београд

Прво господо, да ме извините на моме неправилном писању, да имате стрпљења прочитати ово моје мишљење.

Ово моје писање неправилно је зато што ја нисам учио редовну школу, но сам учио још пре 42 године празничку школу као шегрт и то неколико пута отишао сам, и ово мало што имам знања у писању то ми је користило. Зато онима који су се онда заузимали нека им је од мене вечита Хвала., Зато прочита раније у вашем листу трговачком гласнику да сте одлучили да порадите да се школе занаске и трговачке оснују у празничне дане. А прочита и у омладинцу да позивате за данас 26 да би учествовали из унутрашњости и да прихвате ваше очинске тежње, које мислите и желите увести у целој земљи. То ја могу ценити колико та школа вреди како у Београду тако и у унутрашњости. А ја тако мислим што сам осто у томе оскудан подпуно тога знања, А наши унутрашњи трговци ониће то ладно крвно прихватити, А то је зато прво, из своји себични рачуна А друго што у мањим варошицама нема ни предавача за такве школе, истина окружне вароши имају гимназије и ту има професора и учитеља који би могли бар унеколико обучити децу ако не ко у Београду, а у мањим варошицама неби било рђаво такве школе па макар да се и предаје што у основним школама јер наше деце са села доста има да није учио ни основну школу тако би бар дошо до мало знања у писању. А који су учили основну школу они би поправили оно што буду заборавили и боље утемељили у својим мислима. Ја имам дечка у вашој недељној школи ваше трговачке омладине па видим да му та школа може дати више знања но другим редовним већим школама, размерно на спрам предавања, и времена за учење.

Овим писмом јавам честитам замисли ваше, и данашњи скуп, ово писмо молим да га прочитате кад ваша поштована управа буде на скупу.

Са много поштовања
Никола С. Николић с. р.
 трговац

Каменица 25.—VIII 907

Господину Спасоју Ранковићу трг.

Београд

Поштовани Преседниче.

Ја вам могу као нашем највећем пријатељу овим путем захвалити и трудом које ви данас жртвујете за нас *Омладинце* унутрашњости: Радоваћу се толико ако икако можете да код нас унутрашњости успете, колико толико да и ми помоћници, будемо спремни умно довољно: јер није нам довољно што смо спремни телесно, а умно не:

Је ли увидећи да је то нама врло велика потреба за нас помоћнике овамо у унутрашњости; пошто се све годину на годину све се шири трговина; те тим нама је потребно довољно знања.

Је ли са друге стране ми неможемо постићи да будемо образовани трговци, већ тим путем које ви данас стварате за нас омладинце,

Ја вас молим да заложите труд за установу *трг. школе*: У колико је могуће ја вам овде написа.

Мићемо помоћници тај дан славити кад и код нас се и то установи: *једанпут*. —

Поздрављајући вас са узвиком да живите много година са вашим *омладинцима*.

Понизан

Милан Јевтић

трг. помоћ.

(Збор се одазва бурно: Живео!)

Према напред изнетој резолуцији а на основу тачке 6. управни одбор Беогр. Тргов. Омладине упутио је господи Министрима Народне Привреде и Војном следеће молбе:

Писмо Господину Министру Народне Привреде:

Београд, 3. октобра 1907. године.

Господине Министре,

Доказана је потреба већег образовања и ширих погледа код наших трговаца јер они — као преставници и носиоци трговине у нас морају упоредно с њоме напредовати. А сви смо ми очевидци овог великог полета и развитака, што га је трговина целог света учинила нарочито у овом веку.

За образовање свега трговачког и занатлиског подмлатка нашега у нас су једине недељно празничне Трговачке школе, што су их основале и о своме трошку издржавају „трговачке и трговачко-занатлиске омладине.“ Али,

прво, неувиђавношћу наших трговаца и трговачких и занатлијских помоћника и ученика о користи и важности ових школа;

друго, непоштовањем закона о затварању радњи у недељне и у остале законом предвиђене празничне дане као у дане, када ове школе једино и раде од стране трговца с једне стране и лабавошћу надлежних полицијских власти у погледу строге примене овога обостраног (и по трговце и по трговачке помоћнике и ученике) кориснога закона с друге стране;

треће, оскудицом материјалних средстава потребних за одржање и правилно функционисање ових школа — то ових школа на жалост нема у оноликом броју, колико би их с обзиром на њихову велику корист по образовање нашег трговачког и занатлијског подмлатка требало да буде, а оне, које већ постоје, доведене су на ивицу пропасти и поред свега тога, што за њихово постојање и множење говоре толики очити разлози.

Да би се све те недаће отклониле; да би се нашим трговачким и занатлијским помоћницима и ученицима створила могућност, да походе ове школе, наше је удружење одржало 26. августа ове године заједничку конференцију изасланика свих „омладина“ у Србији и о свему се саветовали.

На конференцији је било заступљено 18 трговачких и трговачко-занатлијских омладина са 44 изасланика.

После прочитаних реферата од стране свих изасланика о сметњама, које стоје на путу напретка ових школа, где оне већ постоје и о узроцима, који онемогућавају веће распрострањавање ових школа, сви су се сложили у томе, да би се свему злу стало на пут, ако би се:

1.) Закон о затварању радњи у недељне и остале законом предвиђене празничне дане у целости и са свим казнама примењивао што строжије;

2.) Ако би се у пројекту закона о радњама, који пројекат ће се поднети овоме сазиву народне скупштине, унела једна клаузула, по којој би за све трговачке и занатлијске помоћнике и ученике било обавезно похођење ових школа почевши од ове 1907 год. У вези с овим да иде и то: да се ниједном трговцу не може протоколисати фирма док поред осталог потребнога не покаже и сведочанство о свршеној школи; и

3.) Ако би се од стране краљевске владе а по нашем предлогу ове школе потпомагале стално сваке године са по 2000, — динара.

Ако би се све ове наше молбе оствариле, у што се надамо, ми ћемо са још већом вољом и трудом лећи на посао! Заложимо се онако како можемо и умемо и уверени смо, да ће нам труд и рад бити крунисани успесима.

Достављајући вам, Господине Министре, заједничку одлуку која је у једно и учтива молба свих омладина у Србији, ми вас молимо, да се одазовете овоме и да се заузмете за ствар ових школа, на чему вам унапред топло благодаримо.

Пословођа
Наум Д. Тодоровић

С одличним поштовањем
Председник
Београд. Тргов. Омладине
Стасоје Н. Ранковић

Одговор Господина Министра Нар. Привреде:

МИНИСТАР. НАРОД. ПРИВРЕДЕ

О Д Е Л Ђ Е Њ Е

ЗА ТРГОВИНУ, РАДИНОСТ И САОБРАЋАЈ

Т.Бр. 7402

6. октобра 1907. г.

Београд.

Београд. Трговачкој Омладини

Београд.

Поводом представке Београд. Трговач. Омладине од 3. ов. м. о потребним мерама, које треба предузети од стране државне власти, за образовање трговачког и занатлијског подмлатка, Министарство Народне Привреде има част извести је:

1.) да је новим предлогом закона о радњама предвиђено обавезно похађање трговачких и занат. школа;

2.) да су одредбе о затварању радња недељом и извесним празничним данима постале у снази и државни надзор ојачан;

3.) да је Министарство Народне Привреде отворило ове године, поред занатских школа у Београду и Нишу, и у другим местима, као Лесковцу, Алексинцу и Пироту трговачко-занатл. школе, о чијем се издржању оно стара.

По наредби

Министра народ. привреде

Начелник,

К. Петровић

Писмо Господину Министру Војном.

Београд, 3. октобра 1907. год.

Господине Министре,

Конференција изасланика свих Трговачких и Трговачко — Занатлијских Омладина у Србији — одржана 26. августа ове год. у Београду, — ради саветовања о мерама, које би ваљало предузети, да се отклоне сметње које коче напредак недељно — празничних Трговачких Школа — одлучила је између осталог, да Вас умоли, Господине Министре, да свршеним ученицима са четири разреда ових недељно — празничних Трговачких Школа одобрите скраћен рок елужења у војсци.

У недостатку довољног појимања велике важности и корисности ових за њих јединих — школа, наши су се трговачки и занатлијски помоћници слабо одазивали похођењем ових школа; те су оне — поред осталих још и овом сметњом спречаване у свом благотворном раду: општем, моралном и стручном образовању свега нашег и трговачког и занатлијског подмлатка.

Свршени ђаци Вишег курса наше Трговачке Школе Београдске Трговачке Омладине — имају већ право на скраћен рок у војсци. Али смо само ми — односно наша школа — у могућности, да имамо Виши курс: будући смо у Београду културном средишту свега Српства, те за вишу наставу имамо на расположењу професоре са Универзитета, судије из Апелације и Касације и више чиновнике за стручно трговачке предмете.

Међутим, свега овога по унутрашњости нема, те није могуће ни имати вишу наставу ових школа, па се надамо, да ће Господин Министар са горњих навода прихватити ову нашу молбу и одобрити свршеним ученицима са четири разреда недељно празничних Трговачких Школа скраћен рок у војсци.

Верујући, да би се овом бенефицијом, која се даје и свршеним ученицима страних трговачких школа, привукао у знатној мери број посетилаца недељно и празничних Трговачких Школа, ми се надамо, да ће се Господин Министар одазвати повољним решењем ове молбе, на чему му у име наше и у име свих „Омладина“ у Србији топло благодаримо.

С одличним поштовањем

Београдска Трговачка Омладина

председник,

Спасоје Н. Ранковић

Пословођа,

Наум Д. Тодоровић

Одговор Господина Министара Војног, на горње наше писмо:

МИНИСТАРСТВО ВОЈНО

ОПШТЕ ВОЈНО ОДЕЛЕЊЕ.

Ф. А. Бр. 8074.

Београдској Трговачкој омладини, — Чл. 8 под „Б“ Закона о устројству војске прописано је, којих школа ђаци имају права на служење ђачког рока, тим законским прописом није предвиђено, да и ђаци недељно празничних школа имају ту повластицу, те по томе и док се закон не измени, ја немам законског основа да ово одобрим.

16 октомбра 1907. год.

Београд

Министар војни

Почасни Ађут. Њ. В. Краља

ђенерал, Р. Путник

